

[Miljøministeren]

er rigtigt, at der er små biler, der ikke kan få katalysatorer, men det er ikke så mange. I virkeligheden produceres efterhånden ganske mange nye biler miljøvenligt, og det er rigtigt at sige, at de danske biler selvfølgelig bliver fordiret med katalysatorprisen, men jeg vil gøre opmærksom på, at der er en udvikling i gang på dette felt, sådan at disse forskelle vil udligne sig. Jeg tror, man kan undlade at kommentere spørgsmålet om en sammenhæng med turiststrømmen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslaget til folketingsbeslutning

vedtoges med 82 stemmer (S, KF, SF, V, RV og KRF) mod 15 (FP og CD).

Formanden:

Om denne vedtagelse vil der nu blive givet meddelelse til miljøministeren.

Den sidste sag på dagsordenen var:

9) Forespørgsel nr. F 17:

Forespørgsel til udenrigsministeren og forsvarsministeren:

»Hvordan agter regeringen i NATO's atomplanlægningsgruppe og andre NATO-organer at arbejde for atomnedrustning og for at forhindre ny atomoprustning som f.eks. den planlagte såkaldte modernisering af NATO's kortsækkende atomvåben?«

Af Pelle Voigt (SF) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 16/2 89. Fremme af forespørgslen vedtaget 22/2 89).

Begrundelse

Pelle Voigt (SF):

Ikke så snart var befolkningerne i Øst- og Vesteuropa begyndt at glæde sig over det afgørende gennembrud, der var sket med INF-aftalen, der fjernede mellemdistancekerneåbnene fra europæisk område, før man i NATO begyndte at tale om det frygtelige hul, der med denne aftale var opstået i NATO's nukleare eskalationsstige.

I øjeblikket raser en voldsom debat i hele Europa om den såkaldte modernisering af NATO's kortsækkende atomvåben, og udtrykket modernisering er naturligvis noget af en vittighed, fordi det, det her drejer sig om, er at erstatte et missilsystem med et kvalitativt helt andet system, der rækker lige til kanten af, hvad der er lovligt, og væsentlig længere, end hvad der er moralsk forsvarligt i forhold til ånden i INF-aftalen.

USA og Det Forenede Kongerige presser på for at få en løsning i år. Vesttyskland kan ikke beslutte sig og prøver at trække tiden ud. Norge har udtalt sig klart og tydeligt imod en modernisering. Det har den belgiske forsvarsminister også, og i dette kor er der én meget interessant lyd: Det er, hvad man med et citat fra den amerikanske sanger Paul Simon kunne kalde: »The Sound Of Silence«. Danmarks stemme høres ikke. Det er et nyt udslag af den liste- og luskepolitik, som er karakteristisk for den måde, Danmark har ført eller ikke ført sikkerhedspolitik på, siden Det Radikale Venstre gik i regeringssamarbejde med De Konservative og Venstre.

Den 14. november 1988 vedtog Folketinget en dagsorden, der blev opfattet som en art borgfred mellem regeringen og Socialdemokratiet på det sikkerhedspolitiske felt. Og enigheidsindhold syntes udelukkende at være, at sikkerhedspolitiske diskussioner for fremtiden først og fremmest skulle foregå i Folketingets Sikkerhedspolitiske Udvalg og helst ikke have konsekvenser for regeringens politik. Men i den forbindelse lovede regeringen Folketinget, at den ikke ville medvirke til noget skridt, der indebar godkendelse af en moderniseringsbeslutning eller skridt i den retning, og at Folketingets Sikkerhedspolitiske Udvalg i god tid ville blive orienteret og modtage baggrundsmateriale fra SNU, før man gik ind i en sådan proces.

På den baggrund accepterede SF at lade en debat her i folketingssalen vente på denne dybtgående behandling, der skulle finde sted i Det Sikkerhedspolitiske Udvalg. Men samtidig sagde vi, at vi var dybt skeptiske med hensyn til, om Folketinget i praksis ville få nogen mulighed, hvis den diskussion ikke blev færdiggjort så betids, at vi kunne nå overhovedet at komme ind i processen og få vore synspunkter gjort gældende. Regeringen forsikrede, at der var

[Pelle Voigt]

god tid, og at der ikke var nogen problemer, at man ikke ville fortsætte skridt i denne retning.

Den tillid, som Folketinget viste regeringen, har regeringen klart svigtet i februar 1989, hvor John Galwin, NATO's øverstkommanderende, fremlagde sin plan for en modernisering af NATO's kortsiddende atomvåbenstyrker. Det oplyste regeringen ikke Folketinget om; regeringen oplyste kun nødtvungen på initiativ fra SF tvunget ind i et samråd i Det Sikkerhedspolitiske Udvalg – et samråd, som regeringen i øvrigt prøvede at forhindre fandt sted – at der fandt et møde sted i NATO's High Level Group, hvor man skulle udarbejde en indstilling til atomplanlægningsgruppens møde i april 1989, hvor dette spørgsmål skulle behandles. Først under selve mødet den 15.-16. februar 1989 blev det altså muligt at få denne diskussion påtvunget regeringen i Det Sikkerhedspolitiske Udvalg. Vi har senere fået at vide, at der er udarbejdet en såkaldt progressreport i High Level Group, men vi kan ikke få noget at vide om, hvad den indeholder.

Vi må konstatere, at regeringens løfter om, at man ikke på nogen måde på embedsmandsplan eller på anden måde ville foregribe beslutninger i NATO, klart er blevet brudt. Spørgsmålet om indstillingens indhold, som blev stillet i Det Sikkerhedspolitiske Udvalg, er ikke senere blevet besvaret, ligesom ingen af de spørgsmål, der blev stillet i den forbindelse, er blevet besvaret.

Derfor finder vi, at det er helt nødvendigt nu at få denne forespørgsel, for at Folketinget dog får en flig af en mulighed for, inden der træffes yderligere dispositioner i NATO i retning af modernisering, at lade sin røst høre, og at Danmarks røst kan blive hørt blandt de lande, som vender sig imod moderniseringen.

Besvarelse

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg vil gerne til indledning understrege, at regeringen til stadighed har betragtet det som en overordentlig vigtig opgave at arbejde for omfattende reduktioner i supermagternes atomvåbenarsenaler både globalt og i Europa. Derfor har regeringen også konsekvent og entydigt støttet den såkaldte globale nulløsning for INF-våbnene, altså de såkaldte mellemdistanceraketter, og derfor arbejder regeringen for, at den positive udvikling, som denne aftale er udtryk for, kan fortsætte.

Vi håber således, at der snart kan indgås en aftale imellem USA og Sovjetunionen om en halvering af antallet af deres strategiske atomvåben, og vi ser også gerne, at de øvrige atomvåben bliver inddraget i hele våbenkontrolprocessen. Det er udgangspunktet for vore bestræbelser inden for NATO, også i den såkaldte atomplanlægningsgruppe og alle andre NATO-organer.

Vi må også være realistiske; der findes nu engang atomvåben – man kan sige, atomvåbnene er opfundet, så kan man ikke uden videre nedfinde dem igen – og det er ikke realistisk at tro, at det inden for en overskuelig fremtid skulle være muligt at få fjernet alle atomvåben i Øst og Vest, og det gælder også atomvåbnene i Europa.

Men det er jo på ingen måde ensbetydende med, at regeringen så er bare tilfreds med status quo på dette område; vi finder fortsat, at det er meget ønskeligt at kunne mindske NATO's afhængighed af atomvåben, og det er også regeringens opfattelse, at der kan foretages yderligere reduktioner i antallet af atomvåben i Europa. Der er nemlig for regeringen ingen tvivl om, at atomvåben ikke vil kunne anvendes til at vinde en krig, atomvåben tjener alene til at forhindre, at en krig bryder ud, og derfor er det ikke størrelsen af atomvåbenlagrene, der er det afgørende.

Derfor synes jeg også, det er relevant i den sammenhæng at minde om, at NATO siden 1979 har reduceret antallet af atomsprængladninger i Europa voldsomt; antallet er reduceret med 2.400, sådan at antallet i dag er det laveste i 25 år. Og så skal det for god ordens skyld også nævnes, at Warszawapagten i samme tidsrum har gennemført en omfattende modernisering af sine kortsiddende atomvåben, og vi må antage, at Warszawapagten i dag har ca. 16 gange så mange kortsiddende atommissiler som NATO.

Jeg vil gerne understrege, at det tekniske udredningsarbejde, der pågår i NATO om den fremtidige sammensætning af NATO's atomvåben, og de overvejelser, som dette arbejde giver anledning til, på ingen måde tager sigte på en udbygning af atomvåbenarsenalet i Europa. Tværtimod skulle disse overvejelser gerne gøre det muligt at gennemføre en yderligere reduktion i antallet af NATO's atomvåben i Europa, og det er derfor under ingen omstændigheder

[Udenrigsministeren]

korrekt, som hr. Pelle Voigt gør det, at begynde at tale om planer om en ny atomoprustning. Det er i strid med virkeligheden.

Dernæst vil jeg gerne pege på, at der ikke er truffet nogen afgørelse med hensyn til den fremtidige sammensætning af NATO's atomvåben i Europa.

Der er enighed om, at sådan en beslutning i givet fald må træffes i en bredere politisk sammenhæng, som omfatter både forsvarsmæssige og nedrustningspolitiske synspunkter, og det er regeringens holdning, at det endnu ikke har nogen hast med konkret stillingtagen til de forskellige tiltag, som er under overvejelse.

For regeringen er det nemlig af afgørende betydning, at eventuelle beslutninger skal kunne indpasses i hele den aktuelle nedrustningsproces imellem Øst og Vest, og – skal det føjes til – at de vil kunne føre til væsentlige reduktioner af atomvåbnene i Europa. Og det er for øvrigt gentagne gange tilkendegivet fra regeringens side, at der ikke vil blive taget dansk stilling til spørgsmålet om modernisering af NATO's korttrækkende atomvåben, før der har været lejlighed til at drøfte det her i Folketinget.

Når hr. Pelle Voigt nu gentager sine påstande om, at arbejdet i denne tekniske atomplanlægningsgruppe skulle være noget, hvor der træffes beslutninger af embedsmænd, vil jeg gerne gentage, hvad jeg har sagt tidligere, nemlig at de danske deltagere har udtrykkelig instruks om ikke at medvirke til nogen form for beslutninger om moderniseringer, heller ikke delbeslutninger, der vil kunne tage forskud på eller – som det hedder – præjudicere en eventuel senere politisk beslutning. Det må jeg gentage, når hr. Pelle Voigt fremturer med sine forkerte påstande.

Vi ser fra dansk side gerne, at der indledes forhandlinger om reduktioner af de korttrækkende atomsystemer, men det er nu engang et spørgsmål, som vi ikke kan se løsrevet fra Warszawapagtens konventionelle overvægt. De ting hænger jo sammen, og derfor koncentrerer vi i første omgang bestræbelserne om at sikre den bedre balance på det konventionelle område, som jo er forudsætningen for, at vi kan komme videre med atomnedrustningen.

Det er i øvrigt et spørgsmål, som vi snart skal drøfte i Folketingets udvalg vedrørende dansk sikkerhedspolitik, sådan som det er aftalt.

Forhandling

Pelle Voigt (SF):

Her talte en virkelig tilhænger af John Galwins moderniseringsplaner, på samme måde som tilhængerne af disse moderniseringsplaner taler i en række andre NATO-lande. Man fristes til at sige: Så snakke de ræve for de gæs.

Vi har jo hørt denne sang før i forbindelse med produktionen af de binære kemiske våben. Vi har hørt den i forbindelse med den såkaldte Montebellobeslutning, som regeringen den dag i dag fastholder aldrig nogen sinde er blevet truffet.

Jeg kunne henlede udenrigsministerens opmærksomhed på tidligere rekommandationer fra den High Level Group, som jeg omtalte før, og som ministeren kalder for en teknisk atomplanlægningsgruppe – hvad det så er for en fisk – hvor man klart og tydeligt med dansk stemme går ind for en modernisering og en erstatning af Lancesystemerne. Dette kan udenrigsministeren ikke være uvidende om.

Det, vi spørger om, er, hvad det er for en rekommandation, indstilling eller anbefaling, som High Level Group afgav på sit møde den 15.–16. februar. Trak man sine tidligere udtalelser tilbage, eller gik man ind i endnu en bekræftelse af, at Danmark principielt er blandt de lande, der støtter moderniseringsprogrammet, eller vedtog man ingenting?

Ifølge tidsskriftet Atlantic News vedtog man faktisk en rekommandation. Hvordan kan man vedtage en rekommandation om, hvordan man skal forholde sig til disse moderniseringsplaner uden at ytre sig om spørgsmålet? Jeg forstår det ikke. Jeg synes, man udfordrer vores almindelige sunde fornuft ved at fortælle os den slags ting her i folketingssalen, og det er ikke egnet til at vække tillid.

Udenrigsministeren fortsætter med at lade, som om dette her er noget, der kan trække ud i årevis. Hvis jeg skal sammenligne det med, hvad andre nok så centralt placerede NATO-politikere siger – nu har jeg henvist til John Galwin – kunne jeg gribe ned i bunken og henviser til den britiske forsvarsminister, George Younger, der nogle dage før mødet i High Level Group den 6. februar i International Herald Tribune er citeret for at sige, at han ikke tror, det er en praktisk mulighed at udsætte moderniseringsbeslutningen i to år, fordi der vil ske

[Pelle Voigt]

det, at erstatning af atomvåbnene ikke kan gennemføres, hvis man ikke inden to år træffer en beslutning.

Derfor siger han: Jeg tror, at hele NATO vil træffe en beslutning i år.

Spørgsmålet om, hvorvidt George Younger eller udenrigsminister Ellemann-Jensen er bedst inde i disse spørgsmål, kan kun besvares ud fra en personlig og politisk vurdering, landenes vægt og den almindelige indsigt i disse spørgsmål. Men vi må konstatere, at påstand står mod påstand, og at der i alliancen er uenighed om dette spørgsmål. Vi ved, at processen er meget langt fremme; vi ved, at det såkaldte ATACM-program er sat på den amerikanske kongres' budget allerede i 1987 med den ene forudsætning, at der skal indhentes en tysk accept af, at programmet sættes i gang, og at missilerne senere kan deployeres.

NATO's øverstkommanderende har åbenlyst givet udtryk for, hvad det er, han ønsker: Han ønsker landmissilerne udskiftet, og han ønsker en kraftig atomar oprustning med stand-off-missiler fra NATO's fly i det europæiske område; det er der ikke nogen tvivl om. Der er heller ikke nogen tvivl om – og det kan man bl.a. konstatere ved at læse adskillige internationale tidsskrifter og også Information i dag – at man ligesom i Montebellobeslutningens tid lægger op til, at denne erstatning af atomvåben med kvalitativt nye, langt farligere våben skal lanceres som et nedrustningsinitiativ, fordi man samtidig foretager det kunstgreb at fjerne nogle artillerigranater fra det europæiske område – nogle artillerigranater, som ingen militærperson i øvrigt aner hvad man skal stille op med, og som formentlig under alle omstændigheder ville blive fjernet.

Men det, der jo vil ske, hvis et sådant missilsystem stilles op, er, at det omgående vil udløse reaktioner på den anden side i form af modernisering og nyoprustning, måske også på det område, der hedder konventionelle missiler. Dermed taber vi det meget afgørende og vigtige momentum, som er skabt igennem INF-aftalen, og som indtil folketingsvalgets afslutning egentlig af et folketingsflertal blev betragtet som noget, der skulle føre frem til en tredje nul-løsning, til en endelig fjernelse af atommissilerne i Europa.

Udenrigsministeren har jo nemlig ret, når han påpeger, at Warszawapagten har ca. 16

gange så mange sprænghoveder placeret i Øst-europa, som NATO har i Vesteuropa. Vi taler i reglen om ca. 1.400 mod 88. Men det interessante er jo i en tid, hvor det er blevet utrolig moderne – og efter min mening med rette – at tale om asymmetriske nedskæringer, at der faktisk foreligger den forhandlingsmulighed at bytte disse 88 sprænghoveder bort imod en nulløsning, der får den anden side til at fjerne næsten 16 gange så mange missiler. Der er ingen logisk eller rimelig grund til ikke at gøre det, der er kun én grund, og det er vanetænkning i NATO.

Hovedtalsmanden for SPD's sikkerhedspolitik i Forbundsdagen, Wolfgang Biermann, har udtrykt det på den måde, at den eneste modernisering, der er brug for nu, er en modernisering af NATO's tankegang. Det er jo så sandt, som det er sagt. For netop denne forbenede tankegang truer nu med at sætte den proces, som vi alle har været glade for, og som vi alle har hilset velkommen, afgørende tilbage.

Tilsyneladende ønsker Forbundsrepublikken at knytte denne beslutning sammen med nedrustningsforhandlinger i stil med dobbeltbeslutningen i 1979. Det er ikke lysende klart – heller ikke efter ministerens tale i dag – om det er et synspunkt, Danmark støtter. Det kan være et synspunkt, Danmark støtter, hvis man læser talen på én måde. Det ville være rart at få det at vide. Vi har ofte, næsten til hudløshed, hørt både udenrigsministeren og forsvarsministeren tale om, at Danmark i disse sager bør forfare ligesom Norge. Jamen Norge er gået lysende klart og entydigt imod disse oprustningsplaner. Hvor er Danmark henne? Danmarks røst høres ikke.

Grunden til, at Danmark spiller med fordækte kort, er jo rent indenrigspolitisk, nemlig at regeringen er indbyrdes uenig. Det skyldes jo, at Det Radikale Venstre er modstander af modernisering, medens udenrigsministeren er tilhænger af modernisering. Den eneste måde at løse dette problem på er at sørge for, at Danmark så vidt muligt ikke siger noget som helst, og at det, vi siger, så vidt muligt ikke bliver opdaget af offentligheden. Men meget med udenrigs- og sikkerhedspolitik har det ikke at gøre.

I virkeligheden kan den politik blive skæbnesvanger, fordi Danmarks stemme kan blive afgørende i den diskussion i NATO, der beslutter, hvornår de endelige beslutninger skal træffes, og hvad de i givet fald skal indeholde. Der-

[Pelle Voigt]

for er det væsentligt, at Folketinget nu, inden det er for sent, toner rent flag.

Vi har allerede set embedsmandsrekommendationer, hvis indhold vi ikke kan få oplyst i denne sag, og vi har fået forskellige indikationer af, hvad den danske politik på dette område tænkes at gå ud på. En af disse klare indikationer vil jeg bede udenrigsministeren be- eller afkræfte, nemlig at denne regering er modstander af en nulløsning på atomvåbenområdet. Jeg forstår ministerens tale sådan – og mange tidligere udtalelser fra ministeren – at denne regering er modstander af, at man bortforhandler de korttrækkende landbaserede missiler i Europa. Jeg synes, det er væsentligt at få afklaret det spørgsmål, for ministeren udtaler sig jo sådan, uden at vi har haft disse dybsindige drøftelser og er nået frem til disse konklusioner i Folketingets Sikkerhedspolitiske Udvalg, men tydeligt i modstrid med en scribe tidligere vedtagelser i Folketinget, som meget entydigt peger i retning af den tredje nulløsning.

Efter at regeringen har tacklet sit løfte til Folketinget på den måde, og efter at vi stadig væk ikke ved, hvornår det grundlæggende dybsindige debatmateriale, som skal udarbejdes af regeringens Sikkerheds- og Nedrustningspolitiske Udvalg og lægges til grund for drøftelserne i Det Sikkerhedspolitiske Udvalg, kommer, kunne jeg godt tænke mig at få at vide, hvornår det kommer, og om det kommer, men det gør det vel på et eller andet tidspunkt. Hvilket parti i dette Folketing eller hvilken sikkerhedspolitisk ordfører i dette Folketing, som er i stand til at læse internationale tidsskrifter, og som har fulgt denne diskussion, er et sekund i tvivl om i dag, hvordan de forholder sig til moderniseringsprocessen? Og hvad er det for et grandios papir fra regeringens Sikkerheds- og Nedrustningspolitiske Udvalg, der på afgørende vis vil ændre det her? Det er en gåde.

Folketinget bør nu beslutte sig til at sige, hvad Folketinget mener om denne sag. Derfor vil jeg fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget pålægger regeringen, inden det er for sent, klart at modsætte sig den såkaldte modernisering af NATO's korttrækkende atomvåben og i stedet arbejde for en forhandlingsløsning, der fjerner samtlige korttrækkende landbaserede atomvåben fra både Øst- og Vesteuropa.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 27).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i debatten.

Hans Hækkerup (S):

Jeg tror, at udfaldet af de forhandlinger, der i sidste uge er startet i Wien om en konventionel nedrustning og tillidskabende foranstaltninger, bliver af afgørende betydning for verdens og ikke mindst Europas fremtid.

Hvis forhandlingerne lykkes, vil der blive skabt et sikkerhedspartnerskab mellem Øst og Vest, som vil fjerne den barriere, den kolde krig skabte mellem NATO-landene og Warszawa-pagten.

Der mangler imidlertid efter vores opfattelse en vigtig komponent ved Wienforhandlingerne. Der mangler det tredje bord, det bord, hvor der drøftes korttrækkende atomvåben. INF-aftalen om fjernelse af mellemdistanceraketterne i Europa skabte et gennembrud i nedrustningsforhandlingerne mellem Øst og Vest, ikke så meget i kraft af det antal atomvåben, som blev fjernet, men nok så meget, fordi der for første gang siden den kolde krigs udbrud var tale om, at man fjernede atomvåben, som ikke allerede var forældede, samt at Sovjetunionen for første gang accepterede to nye principper, nemlig princippet om asymmetriske nedskæringer og princippet om inspektion på stedet.

Sammen med de fremskridt, der i øvrigt er gjort i forhandlingerne om de strategiske atomvåben, hvor man i princippet er enige om at skære lagrene ned til 50 pct. af det nuværende antal, er der derfor rimelig grund til optimisme. Men vi synes, det ville være et utrolig dårligt signal at udsende i denne situation, hvis NATO traf en beslutning om at »modernisere« de korttrækkende atomvåben, for sandheden er jo, at de planer, der arbejdes med i NATO om Follow on to Lance og et nyt luft til jord-missil: TASM, ikke har meget med modernisering i ordets oprindelige betydning at gøre. Der tales om rækkevidder på henholdsvis 450 og 300 km, og for Lancemissilernes vedkommende er der faktisk tale om en firedobling af rækkevidden i forhold til de nuværende missiler. Snarere end

[Hans Hækkerup]

modernisering burde man måske tale om kompensations for de fjernede mellemdistanceraketter, selv om de nye missiler lige præcis holder sig under grænsen på 500 km.

For os socialdemokrater er målet at få fjernet de kortrækkende atomvåben helt fra europæisk jord. Vi ønsker det tredje nul. For os er kombinationen af kortrækkende atomvåben og NATO-doktrinerne om fremskudt forsvar og førstebrug af atomvåben en selvmordscocktail.

Det er derfor vores klare holdning, at man parallelt med forhandlingerne om de konventionelle våben og om tillidskabende foranstaltninger i Wien burde indlede forhandlinger om de kortrækkende atomvåben, ikke nødvendigvis ved det samme bord eller med de samme deltagerlande, men parallelt, for sandheden er jo, at der er en sammenhæng, og lykkes det ved det konventionelle bord at blive enige om at fjerne den offensive kapacitet på begge sider, bortfalder jo højrekredsens sidste argument for at opretholde de kortrækkende atomvåben: at det er nødvendigt med en ultimativ trussel, som man kalder det, så længe Warszawapagten har en overlegen offensiv kapacitet.

Disse holdninger står det danske Socialdemokrati ikke alene med i den vestlige verden, tværtimod har Socialistisk Internationales ledere på deres topmøde i Wien i sidste uge opfordret til, at der påbegyndes parallelle forhandlinger om de kortrækkende atomvåben, ligesom de klart vendte sig mod den såkaldte modernisering. De sagde: Nu er det tiden til forhandling, ikke modernisering.

Jeg kan heller ikke lade være med at nævne den tale, som Helmut Schmidt holdt på NATO-parlamentarikermødet i Hamburg i november måned. Efter at han havde understreget, at han var en af dobbeltbeslutningens fædre og han stod fast på opstillingen – hvilket faktisk kostede ham hans job som forbundskansler – sagde han, at den nuværende debat om den såkaldte modernisering af de kortrækkende atomvåben overhovedet ikke kunne sammenlignes med spørgsmålet om, hvordan der skulle svares på opstillingen af SS 20'ere i midten af 1970'erne, fordi der nu ikke er nogen forøget eller moderniseret sovjetisk kortrækkende atomvåbentrusel, som vi er nødt til at svare på.

Og senere i talen sagde han: »Og den, som på vores side kunstigt spiller tredjerangsspørgsmålet om modernisering af de kortrækkende

atomvåben op til at være en stor såkaldt militær nødvendighed, mangler sans for proportioner.«

Jeg synes faktisk, at disse tankevækkende ord burde gøre et vist indtryk på de politikere, som havde så travlt med at citere Helmut Schmidt, dengang vi diskuterede opstillingen af mellemdistanceraketterne.

Jeg vil også understrege, at det ikke kun er en formel NATO-beslutning om modernisering, vi er imod, vi er også imod en snigende modernisering. Der har jo været forlydender om, at den amerikanske kongres ville acceptere at bevilge penge til udvikling af et nyt Follow on to Lance eller et nyt TASM-missil uden at kræve en NATO-beslutning, før missilet var klar til opstilling i 1991 eller 1992, eller hvornår det nu måtte blive. Derfor er det vigtigt, at den danske regering gør det klart i NATO, at vi ikke i en sådan situation vil føle os bundet til at acceptere opstilling.

Det er også vigtigt, at der hverken på embedsmandsniveau eller på regeringsplan fremkommer tilkendegivelser, som fra anden side kan opfattes som en stiltiende accept af en procedure, som leder frem til modernisering. Udenrigsministeren og forsvarsministeren har efter et samråd i Det Sikkerhedspolitiske Udvalg erklæret sig enig heri. Og jeg er glad for, at udenrigsministeren med de ord, han sagde i dag, fjernede enhver overflødig tvivl om, at regeringen er enig i dette synspunkt.

For os er det helt afgørende, at det er Folketinget, som træffer afgørelse i dette spørgsmål efter en grundig drøftelse i Det Sikkerhedspolitiske Udvalg og på grundlag af det materiale, som vi har bedt SNU om at udarbejde.

Jeg har med tilfredshed konstateret, at ministeren har gentaget forsikringen om, at regeringen ikke agter at tage dansk stilling til spørgsmålet om moderniseringen af NATO's kortrækkende atomvåben, før Folketinget har taget politisk stilling til spørgsmålet, og vi ser naturligvis frem til den drøftelse herom, vi har aftalt i Folketingets udvalg vedrørende dansk sikkerhedspolitik.

På den baggrund skal jeg på vegne af Socialdemokratiet, Det Konservative Folkeparti, Venstre, Det Radikale Venstre, Centrum-Demokraterne og Kristeligt Folkeparti fremsætte følgende:

[Hans Hækkerup]

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet Folketinget fastslår, at der ikke vil blive taget dansk stilling til spørgsmålet om modernisering af NATO's korrtrækkende atomvåben, før der har været lejlighed til at drøfte det med Folketinget, henvises den videre behandling til Folketingets udvalg vedrørende dansk sikkerhedspolitik.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 28).

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag vil indgå i de videre forhandlinger.

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Jeg synes, det er interessant. Efter at have hørt hr. Hans Hækkerups tale er det også lidt chokerende at opleve konklusionen på talen, nemlig en fælles afværgedagsorden sammen med moderniseringstilhængerne i Folketinget. Jeg synes ikke, det er særlig imponerende eller flatterende, men det kan da være, at det er nødvendigt af realpolitiske grunde, som det er vanskeligt for os andre at sætte os ind i.

Jeg vil gerne spørge hr. Hans Hækkerup, for at det her nu ikke skal gå helt galt, om han virkelig mener at have dækning for det interessante synspunkt, han fremsatte, nemlig at udenrigsministeren har garanteret, at der hverken på embedsmandsniveau eller på regeringsplan kan gives dansk tilslutning til den såkaldte modernisering af de korrtrækkende taktiske atomvåben. Det kan jeg se at hr. Hans Hækkerup mener.

Så må jeg på baggrund af en meget interessant artikel, som står på forsiden af Information i dag, skrevet af de to udmærkede sikkerhedspolitiske journalister Jacob Andersen og Jørgen Dragsdahl – den sidstnævnte citeres jo ofte her i folketingsalen af udenrigsministeren – spørge, hvordan det kan gå til, at Socialdemokratiet ikke har været i stand til at få den formulering, som Socialdemokratiet her citeres for at have foreslået, igennem i den fællesdagsorden, der er lavet i dag, for her står jo faktisk netop det, som hr. Hans Hækkerup mener at udenrigsministeren er gået med til. Her står jo faktisk:

»Idet Folketinget fastslår, at der i NATO hverken på embedsmandsniveau eller på regeringsplan kan gives dansk tilslutning til den såkaldte modernisering af de korrtrækkende taktiske atomvåben i Europa uden Folketingets forudgående godkendelse, går Tinget over til næste sag på dagsordenen.«

Men spørgsmålet om embedsmandsniveauet er i den fælles dagsorden her forsvundet som dug for solen. Hvordan er det gået til? Skyldes det en misforståelse, som er opstået, fordi de to journalister har fået galt fat i det pågældende dagsordensforslag? Eller er der problemer? Er det i virkeligheden sådan, at der ikke er dækning hos udenrigsministeren for det, hr. Hans Hækkerup siger? Det vil jeg gerne spørge både hr. Hans Hækkerup og udenrigsministeren om.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg bliver nødt til at bede hr. Hans Hækkerup hjælpe mig med at opklare et paradoks eller måske udtryk for det, som man i det psykatiske sprog kalder skizofreni.

Hr. Hans Hækkerup holder her et indlæg imod tanken om udstationering af de nye kortdistanceraketter, som der er tale om. Hr. Hans Hækkerup argumenterer efter min opfattelse glimrende imod denne såkaldte modernisering. Han henviser til Socialistisk Internationales erklæring, den kender jeg også, og han argumenterer også med sine egne argumenter imod modernisering og forklarer, at det vil være et utrolig dårligt signal at sende, hvis man begynder på en sådan modernisering. I stedet bør man arbejde hen mod tredje nulløsning osv. Og så slutter hr. Hans Hækkerup med at erklære igennem en dagsorden, at Folketinget ikke kan tage stilling til moderniseringen, før der er sket et eller andet. Efter at hr. Hans Hækkerup altså – formodentlig for sit partis vedkommende – har forklaret, at Socialdemokratiet er – sådan skulle man da opfatte det – skarpt og klart imod den modernisering, så foreslår hr. Hans Hækkerup, at vi nu skal vedtage her i Folketinget, at vi ikke kan tage stilling til moderniseringen på nuværende tidspunkt, der skal først ske et eller andet.

Her er tale om virkelig alvorlig skizofreni, som egentlig godt kunne ængste én, hvis ikke man vidste, at der også ligger noget politik i det. Men jeg synes ikke, det er nogen særlig god fremgangsmåde.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Jeg må sige, at jeg er en smule forundret over, hvorledes handlingen efterhånden skrider frem her i denne sal. Dette dagsordensforslag, som faktisk meget overraskende er stillet af Socialdemokratiet, må man, uanset om man er enig i det eller ej, kalde et politisk kludetæppe uden sidestykke. Det er, ligesom man fra SF's side også er en del overrasket over det, og det er formentlig forståeligt.

Men jeg tror, kernen af dette politiske kludetæppemotiverede dagsordensforslag ligger i, at regeringen ikke har De Radikale på plads. Det er mit indtryk i denne sag, for jeg må nok sige, at jeg tidligere har set, at der var andre toner fra regeringens side under optakten til denne debat, som ikke rigtig stemmer. Det er klart, der er mange, der er gået ind i det her, men jeg må sige, at det gamle ordsprog, at for mange kokke fordærver maden, er realiteten i det her. Jeg synes sådan set, jeg godt vil høre ganske kort fra udenrigsministeren, om det er den oprindelige indstilling, man havde i regeringen.

(Kort bemærkning).

Ritt Bjerregaard (S):

Socialdemokratiet vedstår naturligvis den aftale og dermed den dagsorden, der blev vedtaget i november, og som lægger op til, at indholdsdrøftelserne omkring den såkaldte modernisering vil fortsætte på baggrund af det materiale, der udarbejdes fra SNU, og vi deler ikke den despekt for et sådant materiale, som hr. Pelle Voigt gav udtryk for her fra talerstolen.

Vi har ønsket at bruge den debat, som SF har ønsket her i dag, til at få fastslået, at beslutninger skal træffes i Folketinget. Det mener vi er omfattet af den dagsorden, som hr. Hans Hækkerup har stillet på en række partiers vegne.

Derudover har vi været optaget af det problem, som udløste et samråd i Det Sikkerhedspolitiske Udvalg, nemlig spørgsmålet, om vi nu kunne blive bragt i en situation, hvor embedsmændene i realiteten havde truffet beslutningerne, før det nogen sinde nåede frem til en egentlig politisk beslutning.

Vores oprindelige tankegang var, at det kunne vi få fastslået i en dagsorden. Udenrigsministeren foretrak, at vi fik det bekræftet her fra talerstolen. Vi ser ikke nogen forskel i bindingen i

forhold til en sådan erklæring; derfor har vi accepteret det standpunkt, og jeg har af samme grund lånt, hvad udenrigsministeren startede med at sige her i dag, og jeg citerer fra det:

»... de danske deltagere har udtrykkelig instruks om ikke at medvirke til nogen form for beslutninger om moderniseringer, heller ikke delbeslutninger, der vil kunne tage forskud på en eventuel senere politisk beslutning.«

Med denne erklæring fra udenrigsministerens side mener vi os fuldt dækket ind.

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Jeg vil gerne for det første sige til fru Ritt Bjerregaard, at jeg ikke har og ikke agter at udtrykke despekt for et materiale fra SNU, jeg ikke kender. Det, jeg spørger om, er, om man kan forestille sig, at SNU finder på noget så epokegørende nyt, at det vil kunne ændre afgørende på Socialdemokratiets holdning, på Socialistisk Internationales holdning, på Det Radikale Venstres holdning, på udenrigsministerens holdning eller på andres holdning, i betragtning af at dette jo er en debat, der har kørt i ganske mange år, og hvor ganske mange meget dygtige eksperter – også fra udlandet – har ytret sig og vendt og drejet sagen på alle mulige måder.

Når vi snakker om det her, så vil jeg da gerne høre, om fru Ritt Bjerregaard har nogen oplysninger – det har jeg i hvert fald ikke været i stand til at få – om, hvornår det materiale måtte tænkes at fremkomme, og hvad det er for en dato, vi sigter efter at have en drøftelse på. Indtil videre har der ikke været andre møder i Det Sikkerhedspolitiske Udvalg end møder af rent proceduremæssig karakter.

Må jeg så med hensyn til spørgsmålet om embedsmændene og beslutninger og delbeslutninger sige følgende: Det, der jo er tale om at High Level Group har gjort, er, at den har udarbejdet en rekommandation eller en anbefaling til beslutninger eller delbeslutninger, der skal træffes i den nukleare planlægningsgruppe. Det er det, vi ved. Det er der faktisk udsendt en art pressemeddelelse om.

Hvordan kan man lave en anbefaling uden at give udtryk for en holdning? Jeg forstår det stadig væk ikke, og jeg mener, at de forsøg på svar, vi får stukket i næsen her, er fuldstændig sort tale. Jeg er i hvert fald ude af stand til at udar-

[Pelle Voigt]

bejde anbefalinger uden sådan i det mindste at komme en anelse ind på, hvad jeg selv mener. Det kan skyldes manglende fantasi for mit vedkommende, men jeg synes, det er væsentligt, at man får afklaret det spørgsmål.

Og så vil jeg gerne spørge fru Ritt Bjerregaard, om hun har funderet over, at når udenrigsministeren ikke ønskede dette spørgsmål nævnt i dagsordenen, men i talen, så lægger udenrigsministeren måske en forskel i, hvordan disse ting er udtrykt, og hvordan de ikke er udtrykt, som fru Ritt Bjerregaard ikke lægger i det.

(Kort bemærkning).

Hans Hækkerup (S):

Jeg vil sige til hr. Pelle Voigt, at vi jo netop i Det Sikkerhedspolitiske Udvalg har lagt vægt på, at materialet kommer frem så betids, at det kan indgå i det beslutningsgrundlag, der skal være, når der skal tages stilling til spørgsmålet om kortsækkende atomvåben. Efter hvad jeg har forstået, vil dette materiale også komme til at foreligge i løbet af ganske kort tid, formodentlig lige efter påske.

Så havde hr. Gert Petersen fundet et paradoks. Han svang sig oven i købet op til at kalde det skizofreni. Jeg ser ikke noget paradoks. Hvis der er et paradoks, er det, at det øjensynlig ikke er gået op for SF, at det alternative sikkerhedspolitiske flertal er forsvundet med den regeringsdannelse, der er sket efter valget.

Vi har i Socialdemokratiet ment, det var rimeligt at fastlægge en procedure, hvor vi kunne forsøge at afklare, om der kan skabes enighed mellem regeringspartierne og Socialdemokratiet, og hvem i Folketinget der ellers måtte ønske at være med, om dansk sikkerhedspolitik. Ærlig talt finder jeg det vigtigt, hvis der kan skabes en enighed, som dækker et flertal, for der er jo kun begrænset værdi i at stå nede på baglinjen og vinke med det røde flag. Det er en gang imellem mere interessant at spille på midtbanen og få indflydelse.

Vi står over for en situation, hvor det er overordentlig afgørende, hvilke meldinger Danmark kommer med i NATO, og da vil Socialdemokratiet ærlig talt godt forsøge at få indflydelse på, hvad der bliver den danske holdning. Det synes jeg egentlig også SF burde overveje.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

I pressen i dag kan man læse, at regeringens holdning i går var, at man skulle henvise spørgsmålet om NATO's kortsækkende atomvåben til Det Sikkerhedspolitiske Udvalg. Det må være udenrigsministeren, der her tilkendegiver regeringens holdning. Efter det, jeg kunne høre, da denne nye motiverede dagsorden fra Socialdemokratiet og regeringspartierne blev læst op, var der ikke noget om denne drøftelse. Tværtimod, jeg hørte det stik omvendte, hvis jeg opfattede det korrekt. Og derfor vil jeg da godt spørge udenrigsministeren, så vi kan få fuldstændig klaring på det: Er det således, at der bare fra i går til i dag er sket en kovending, således at man helt har afvaldet det, man faktisk ønsker? For jeg troede, det var regeringens holdning, at man ønskede at drøfte den slags spørgsmål om kortsækkende atomvåben i Det Sikkerhedspolitiske Udvalg. Det synes jeg var en god og fornuftig tanke, men det er, ligesom den fuldstændig er gået fløjten, som natten er gået. Jeg vil da godt spørge ministeren, om man helt har ændret holdning på dette punkt.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg tror ikke, hr. Knud Lind helt hørte efter, da hr. Hans Hækkerups dagsordensforslag blev læst op. Jeg er sikker på, hr. Knud Linds bekymringer vil forsvinde, når den bliver delt rundt i salen.

Jeg må sige til hr. Pelle Voigt, at ligesom fru Ritt Bjerregaard finder jeg, at min udtalelse var klar og ikke til at tage fejl af. Det siger sig selv, at embedsmænd, der sidder og arbejder i de forskellige udvalg, ikke kan binde Danmark til vedtagelser, som kræver en forudgående politisk drøftelse og stillingtagen her i Folketinget. Jeg synes, vi skulle slutte den del af diskussionen.

Det kan måske gøres ved, at jeg opfordrer hr. Pelle Voigt til at prøve at tænke på, hvad det egentlig er, han lægger op til her. Anbefalinger fra embedsmænd og eksperter er jo ikke udtryk for en politisk stillingtagen. Det ville være en nydannelse i det parlamentariske system, hvis eksperter skulle til at have politisk godkendelse, når de formulerer deres synspunkter.

Jamen prøv engang at tænke den tanke igennem, hr. Pelle Voigt. Det ville jo i virkeligheden føre os tilbage til den mørke middelalder, hvor

[Udenrigsministeren]

en Galilei måtte afsværge sin viden for ikke at lide Giordano Brunos skæbne – en situation, som man finder i andre samfundssystemer i dag som beskrevet i bl.a. Vaclav Havels skuespil, som jeg ved hr. Pelle Voigt kender. Jeg er overbevist om, at det ikke er det system, hr. Pelle Voigt ønsker.

Jeg opfordrer hr. Pelle Voigt til at betænke rækkevidden af de synspunkter, han fører frem, når han prøver at skabe mystik om noget, som ikke er mystisk.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Hr. Hans Hækkerup skulle forklare paradokset for mig, og jeg fik så at vide, at hr. Hans Hækkerup i sit indlæg her siger noget, som jeg er 100 pct. enig i og kunne skrive under på hvert ord af, og derefter kommer til en konklusion, som er det stik modsatte, nemlig at Folketinget først senere engang vil tage stilling til dette problem. Jamen hr. Hans Hækkerup sagde i sit indlæg, at Socialdemokratiet i hvert fald havde taget stilling. Kan det, at man siger, Folketinget senere skal tage stilling, betyde, at Socialdemokratiet måske vil ændre sin holdning; at det kan lykkes udenrigsministeren at overtale Socialdemokratiet til at ændre holdning? Jamen, hvorfor skal vi så igennem denne komedie?

Det er jo det, der er problemet. Man søger at skabe enighed med regeringen. Det er det her med midtbanen osv. Enighed om hvad? Om en halv modernisering eller sådan noget? Det er så et andet paradoks.

Socialdemokratiets formand sagde for nogen tid siden, jeg tror, det var i Politiken, at når Socialdemokratiet var uden for indflydelse, så måtte man satse på en aktiv offentlig debat. Jeg er helt sikker på, at Socialdemokratiet vil bidrage mere til en aktiv offentlig debat i denne sag, som kan presse regeringen og få regeringen til at erkende, at Danmark skal gå klart imod den såkaldte modernisering, ved at stemme for SF's dagsorden, som faktisk er den logiske konklusion af, hvad hr. Hans Hækkerup sagde i sit indlæg, i stedet for nogle forsøg på påvirkninger af regeringen, som kun kan skabe yderligere forvirring i den offentlige debat og gøre det vanskeligt at trække standpunkter klart op, således at standpunkter til sidst kan blive præciseret.

Dertil kommer jo i øvrigt, at hele Europa og USA diskuterer denne her sag, og man spørger: Hvad er Danmarks standpunkt? Men det skal altså først fastlægges på et senere tidspunkt.

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Jeg synes godt, man kunne få det indtryk efter at have hørt udenrigsministerens udlægning af begivenheder i middelalderens Italien, at han aldrig nogen sinde har set en rekommandation fra High Level Group. Så vil jeg da gerne fortælle udenrigsministeren, hvordan sådan en ser ud. Den vil typisk være opbygget på den måde, at den fremsætter en række anbefalinger for at fortsætte fremskridtene, der er sket i denne sag med hensyn til modernisering. Den vil opfordre landene og ministrene til at foretage en række yderligere skridt, i denne forbindelse til at iværksætte yderligere skridt i retning af modernisering osv. Den vil bekræfte tidligere beslutninger om det her. Den vil hilse SHAPE's forslag velkommen osv. Vi kender strukturen i disse ting.

Ministeren prøver nu at foregøgle os, at højtstående danske embedsmænd, som på den danske regerings vegne sidder og udarbejder disse anbefalinger, er sådan en slags uafhængige eksperter, som man ikke kan give mundkurv på, og at de på ingen måde i disse anbefalinger tegner Danmark. Undskyld, jeg siger det: Det er jo det glade, formørkede vanvid.

Disse mennesker er ansat til at repræsentere Danmark. Det er det, de får deres løn for. De løfter Danmarks stemme i denne gruppe. De giver Danmarks holdning i disse rekommandationer. De opfordrer deres minister til at gøre det ene og det andet. Og hvad gør de det på baggrund af? Ikke på baggrund af, hvilke fikse ideer der på det pågældende tidspunkt måtte cirkulere i deres hoveder, men naturligvis på baggrund af, hvad deres regering har bedt dem om at anbefale, og hvad deres regering har sagt til dem er klogt. Ellers står verden da ikke længere!

Udenrigsministeren prøver øjensynlig med sine henvisninger til Machiavellis Italien at skabe fuldstændig forvirring. Jeg synes ikke, det er særlig vellykket. Machiavelli var langt bedre til den slags.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Hr. Hans Hækkerup har ordet for en kort bemærkning. Og så vil jeg foreslå, at vi standser rækken af korte bemærkninger.

(Kort bemærkning).

Hans Hækkerup (S):

Jeg vil godt forsøge en gang til at forklare hr. Gert Petersen, hvad det er, der sker i denne periode i dansk politik.

Vi har i Socialdemokratiet ganske klart og tydeligt i dag fra talerstolen præciseret, hvad vores holdning er omkring de korrtrækkende atomvåben. Det er den holdning, vi arbejder for. Det gør vi i Folketinget, og det gør vi også udenfor, hvor vi forsøger at fortælle det til vælgerne, til vore medlemmer, og deltager i diskussionsmøder, hvor vi præciserer, hvad der er Socialdemokratiets holdning.

Samtidig har vi her fastlagt en procedure, som skal sikre, at vi får drøftet det igennem. Og vi er parat til at drøfte alle aspekter i denne sag med de partier i Folketinget, som er interesseret. Jeg synes egentlig også, at SF burde være interesseret i at deltage konstruktivt i sådan en drøftelse, for det, der selvfølgelig er endemålet – og det må det også være for SF – er at sikre et flertal i Folketinget for den holdning, således at det, der er vores holdning, også bliver det danske Folketings holdning og dermed den danske stemme, der kommer til at lyde.

Per Stig Møller (KF):

Man skal jo skynde sig herop, inden hr. Knud Lind finder en ny måde at misforstå os på.

Det var næsten forudsigeligt, at vi her i marts skulle have en SF-forespørgsel om, hvad man forestiller sig skal ske i NATO's atomplanlægningsgruppe, og om Danmarks holdning til den meget omtalte og eventuelle modernisering af korrtrækkende atomvåben. Forudsigeligt, fordi vi i dette Folketing altid får fremsat forslag – tilfældigvis netop som USSR har brug for, at den slags fremsættes i et vestligt parlament.

Når USSR vil forhindre, at dobbeltbeslutningen føres ud i livet, rejses ønsket her i Tinget. Når USSR ønsker at satse på Østersøen som det såkaldte fredens hav eller ønsker at få nedsat NATO-alliancens sømilitære aktivitet i nordområdet, som er vort forstærkningsområ-

de, stilles der forslag herom i dette Folketing. Når USSR ønsker sømilitæret inddraget i nedrustningen, selv om det var accepteret, at dette holdes ude fra de aftalte forhandlinger, rejses forslaget her, således som vi oplevede det for nylig. Og nu vil USSR gerne undgå, at de korrtrækkende atomvåben moderniseres, og det vil SF altså søge at pålægge regeringen ikke sker.

Der er naturligvis tale om tilfældigheder og sammenfald. Men det er et bemærkelsesværdigt sammenfald, vi hver gang oplever, som jeg ville tænke lidt over, hvis jeg var SF'er. Jeg ville tænke over, om jeg ikke kunne risikere at blive brugt i noget, jeg egentlig ikke kan overskue, i USSR's spil. Og det ville jeg egentlig også tænke over, hvis jeg var Fremskridtsmand, for vi oplever i dag, at Fremskridtspartiet og SF åbenbart er ved at realisere en sikkerhedspolitisk alliance. Jeg siger velbekomme! Den kan der komme megen usikkerhed ud af.

Vi kan jo nemlig ikke her i Tinget diskutere de enkelte elementer i den globale sikkerhedssituation løsrevet fra denne og ikke mindst fra hinanden. Vi kan ikke bare vedtage, at NATO ikke må dette eller hint, eller at NATO skal dette eller hint, uden at sikre os, at beslutningen bevæger os frem mod større sikkerhed og ikke tilfældigvis det modsatte.

Verden synes at bevæge sig mod stadig mere konfliktnedtrapning og dermed mod mere fred og øget frihed. Det er CSCE-resultatet, som vi diskuterede en del af i går, et godt tegn på. Det er også et godt tegn med den ensidige vestlige skrotning af atomart isenkram. Vi tror, vi kan klare os med mindre, men vi tror stadig væk ikke, vi kan klare uden noget, for alt mens USSR taler om nedrustning og truer os med, at alle fremskridt fortabes, hvis vi moderniserer, så har USSR jo selv moderniseret og udvidet på livet løs, også under Gorbatsjov. Siden 1981 er stort set alle dele af de sovjetiske styrker blevet udvidet og moderniseret, herunder ikke mindst de korrtrækkende atomvåben og slagmarksvåbenene, men såmænd også deres atomubåde og jagerfly med stand-off-missiler, ligesom tankstyrkerne inden for det konventionelle område er blevet betydeligt udvidet og moderniseret år for år.

Den bebudede begrænsning i styrkerne bringer ikke den asymmetri, der eksisterer i USSR's favør, til ophør, den bringer end ikke USSR tilbage til situationen, før oprustningen tog fart i

[Per Stig Møller]

begyndelsen af 1980'erne, men kun et par år tilbage i processen.

Mens USSR taler om nedrustning og truer os, som de gjorde omkring dobbeltbeslutningen, dersom vi gør, hvad det selv har gjort, så fortsætter denne magt sine udvidelser og sine moderniseringer. Det må naturligvis høre op. Det har USSR ikke råd til, og det har vi heller ikke. Verden skal have nedrustning, men verden skal også have fred.

Som Sjevardnadse sagde i sin samtale med nogle af os her fra Folketinget den 21. september 1988, virker tillidsfaktorerne ikke uden nedrustningsresultater. Vi er på vej mod begge dele. Så meget desto mere grund er der til ikke at forivre sig. Vi befinder os i en fase, hvor vi møjsommeligt og fantasifuldt skal udnytte alle muligheder for at få reel nedrustning og mere sikkerhed, men dette lykkes ikke uden sammenhold inden for vores alliance. Det har fortiden vist.

Vi er nu i gang med forhandlinger inden for det konventionelle område, og både Øst og Vest har fremsat forslag til, hvordan asymmetrien ophæves og forsvarssystemerne omlægges i mere defensiv retning. Det er tydeligt, at disse forhandlinger vil tage tid, og derfor kan vi ikke på det atomare område med ét levere gaver, for disse vil nemt komme til at gribe ødelæggende ind i bestræbelserne på at nå et godt og afbalanceret resultat.

Vores konventionelle underlegenhed stiller os ikke netop gunstigt på det atomare felt. Vi har accepteret denne underlegenhed med henvisning til, at et stort og stærkt konventionelt forsvar er for dyrt for os, og til, at vi derfor har det afskrækkende atomvåben, som vi har sammensat sådan, at det findes på forskellige forsvarsniveauer. Det har socialdemokraterne i NATO også givet udtryk for, idet de i deres erklæring fra november 1988 i punkt 10 siger, at de vestlige nationer må øge deres samarbejde på det konventionelle forsvarsfelt for at opretholde adækvate konventionelle styrker i fremtiden. Og så kommer det vigtige: »Inadækvate konventionelle styrker øger afhængigheden af nukleare våben og formindsker tilliden til vor fælles vilje og evne til at holde fast i vores stræben efter sikkerhed på lang sigt.«

Dette punkt 10 er vi enige i. Der er altså her også hos socialdemokraterne i NATO en forståelse for sammenhængen mellem det konven-

tionelle og det atomare, og jo ringere det konventionelle er, jo mere nødvendigt er det atomare. Piller vi nu den ene del ud, fordi vi lader hånt om den større sammenhæng, kan vi komme for skade at skabe større usikkerhed i Europa – således som socialdemokraterne sagde i november – selv om det var det modsatte, vi ville.

Forsvaret, også den atomare del af det, skal ses i sammenhæng, og derfor skal det være igennem grundige drøftelser af hele sammenhængen og alle dens elementer, vi skal nå frem til en aftale med Warszawapagten, som kan bringe nedrustningen videre. Vi bringer gerne antallet af kortrækkende atomvåben og antallet af slagmarksvåben og artillerigranater ned, men vi må gøre det velovervejede, afvejede gensidigt og asymmetrisk. Vi ønsker resultater med sikkerhed og ikke resultater uden sikkerhed. Den slags hovmod har nemlig ikke meget med sikkerhedspolitik at skaffe.

Derfor agter vi at fastholde det forhandlingsforløb, som vi har været med til at vedtage i NATO, og som netop er gået i gang, så meget desto mere, som vi netop nu sidder i det særlige sikkerhedspolitiske udvalg og venter på den rapport, som SNU forventes at udarbejde om spørgsmålet. Når den foreligger, kan udvalget afslutte sit arbejde på hele dette område.

På den baggrund skal jeg anbefale, at man stemmer for den af os i fællesskab fremsatte dagsorden, der sikrer en fornuftig løsning på disse problemer.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

I håb om ikke at blive misforstået af den konservative ordfører skal jeg gøre opmærksom på, at vi så stærkt som muligt må tilbagevise den påstand, den konservative ordfører kom med om, at der skulle være en ny alliance mellem Socialistisk Folkeparti og Fremskridtspartiet inden for det forsvarspolitiske område. Det tror jeg at alle andre end den konservative ordfører er klar over.

Når vi har været noget forundrede over dette nye motiverede dagsordensforslag, er det jo på grund af dets indhold. Vi ser, at der er sket nogle forandringer fra i går til i dag. Det er det eneste, vi har gjort opmærksom på, og vi har så konstateret, måske lidt mere teoretisk, hvad årsagen er til, at udenrigsministeren har måttet ændre holdning.

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Jeg synes, at det var lidt forstemmende at høre hr. Per Stig Møllers mærkværdige mistænkeliggørelse af SF's motiver heroppefra for et øjeblik siden og hans fremhævelse af Sovjetunionens interesser.

Vi kunne aldrig finde på at gøre sådan noget, når hr. Per Stig Møller og udenrigsministeren varmt forsvarer de sovjetiske amfibiestyrker i Østersøen eller i hvert fald nægter at gøre noget for at få dem væk, og når udenrigsministeren forsvarer de sovjetiske atomvåbenbærende skibes ret til at sejle igennem vore stræder, selv om fredsbevægelsen og Greenpeace protesterer. Jeg synes, det er noget pjat.

Men jeg synes, det er imponerende, at hr. Per Stig Møller er så voldsomt optaget af, hvad Sovjetunionen mener og tænker om moderniseringsprogrammet. Jeg savnede kun én ting: Denne fokusering på Sovjetunionen tog i den grad magten fra den konservative ordfører, at vi ikke fik at vide, hvad Det Konservative Folkeparti mener. Er Det Konservative Folkeparti tilhænger eller modstander af den moderniseringsplan, som drøftes i NATO i øjeblikket? Det ville dog være interessant at vide, uanset at det naturligvis til enhver tid også er interessant at høre på hr. Per Stig Møllers betragtninger om, hvad Sovjetunionen måtte mene eller ikke mene eller foretage sig eller ikke foretage sig. Kan vi ikke få lidt at vide om, hvad Det Konservative Folkeparti mener om det spørgsmål, vi snakker om her i dag?

(Kort bemærkning).

Per Stig Møller (KF):

Jeg beklager meget, at hr. Pelle Voigt åbenbart har hørt så meget på hr. Knud Lind, at han ikke kan høre længere.

Store dele af min tale drejede sig ikke om Sovjetunionens interesser i SF's forespørgsel her i dag. Den drejede sig om, hvilke interesser vi har i det kommende felt af konventionelle styrker og atomare styrker, og dér konstaterede jeg, at vi vil se på det i sammenhæng, og at vi ikke vil se på det løserevet; det er det svar, han kan få.

Hr. Pelle Voigt ved desuden godt, at vi prøver at se tingene i sammenhæng i Det Sikkerhedspolitiske Udvalg, hvor vi på baggrund af

rapporter og undersøgelser vil sørge for, at der ikke kommer nogen hovsabelutninger i dette Ting, det er sikkerhedspolitik for alvorlig til. Men han kan jo læse referatet i Folketingstidende, for jeg vil ikke bruge Folketingets tid til at gentage hele min tale.

Jeg vil sige til hr. Knud Lind, at det egentlig er utroligt, at hr. Knud Lind diskuterer en dagsorden, som han åbenbart hverken har læst eller hørt. Han hæfter sig ved nogle avisomtaler af ting, der har været på vej, og ting, der er blevet overvejet. Sådan er det altid. Hvis han havde hørt efter, ville han have konstateret, at der er tale om, at nogle forskellige ønsker er sammenfattet, fordi de er rimelige og anskuet rimeligt af de parter, der har lavet en dagsorden. Det, han ikke kan finde i dagsordenen om, at det skal diskuteres videre i udvalget vedrørende dansk sikkerhedspolitik, står faktisk i dagsordenen, så jeg synes, at vi skulle gå videre i denne debat med det konkrete og ikke det fantasifulde.

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Enhver, der har hørt, hvad hr. Per Stig Møller har sagt dels i sit svar til mig nu, dels i sit indlæg for lidt siden, vil konstatere, at på dette punkt har Det Konservative Folkeparti ikke nogen politik. Det er jo en interessant og løfterig situation, fordi den betyder, at Det Konservative Folkeparti ikke aner sine levende råd med hensyn til modernisering. Vi får at vide, at man skal se tingene i en større sammenhæng af konventionel og atomar nedrustning. Det var vi ikke i tvivl om at man skulle, hr. Per Stig Møller, men hvor længe har Det Konservative Folkepartis ordfører egentlig beskæftiget sig med det her for at nå frem til den opsigtsvækkende konklusion? Og hvornår har man tænkt sig at gå lidt videre i tankerækken og måske prøve at finde ud af, hvordan man fra konservativ side tænker sig at NATO's atomare slagstyrker i Vesteuropa skal sammensættes, og hvad det er for en påvirkning, vi skal udøve i alliancen? Hvis Det Konservative Folkeparti er i den situation nu, at man er nået dertil, at man tænker, at vi må udarbejde en eller anden form for politik, så er det et fremskridt; men er det ikke noget, man har ment i ganske lang tid, og hvornår kommer det næste gigantiske spring fremad?

Jens Thoft (SF):

Jeg vil starte med en enkelt bemærkning til hr. Per Stig Møller, for han må jo ikke tro, at det er første gang, SF er udråbt til at være agenter for Sovjetunionen. Jeg erindrer, at hans navnefælle hjemmевærnskonsulent Peter Møller fra Tønder allerede i 1961 gav mig den titel, så også her er der måske brug for en smule fornyelse eller modernisering.

Men lad mig vende mig til substansen. Beslutningen om at forny atomarsenalene er jo langt fremme, og det er helt afgørende for os, at Danmark ikke er med til at legitimere sådanne nye oprustningsskridt. Det internationale klima er, som enhver kan konstatere, bedre end på noget andet tidspunkt siden anden verdenskrig; fra Østblokken kommer der daglig positive bulletiner om fremskridt i en retning, som selv de koldeste krigere nødvendigvis må være enige med SF i er skridt i den rigtige retning.

I en situation, hvor Sovjetunionen har bebudet og i praksis også er gået i gang med at gennemføre en række ensidige skridt, burde NATO svare igen med samme mønt. Hvis situationen for ganske få år siden var stabil, så mangler tilhængerne at forklare os, hvorfor den pludselig er blevet så ustabil, at nye kortdistanceatomvåben bør introduceres. Er det ikke netop nu, at NATO skulle vise, om organisationen overhovedet kan bruges til nedrustning, hvad jeg ikke et sekund er i tvivl om at den ikke kan? Ville man ikke gøre organisationen mere troværdig ved at tage skridt i retning af nedrustning og ikke skridt i retning af introduktion af nye våben?

SF finder det bedrøveligt, at aftalerne om at skrotte en hel klasse af atomvåben, nemlig mellemdistancevåbnene med en rækkevidde over 500 km, nu skal følges op af udplacering af nye missiler med 499½ km's rækkevidde. Det minder utrolig meget om det, der skete i forbindelse med SALT I-aftalerne.

Resultatet af SALT I-aftalerne var jo bedrøveligt nok, idet rustningsfabrikanterne og det militærindustrielle kompleks først gik til politikerne og stillede krav om nye våben, som skulle introduceres, inden man gik i gang med nedrustningen for dermed at have højere lofter at forhandle ud fra.

Næste skridt var, at man i forbindelse med SALT I-aftalerne aftalte lofter, som i visse tilfælde lå højere end det, man allerede havde, og igen var rustningsfabrikanterne og det militær-

industrielle kompleks hos politikerne for at sige: Nu må vi have fyldt lofterne op! Da det var sket, gik man i gang med mirvning og marvning, altså at udstyre den enkelte raket med flere sprænghoveder, nogle af dem styrbare, og det, der skulle have været begyndelsen til nedrustning, blev lige præcis det stik modsatte.

I SF synes vi, at den fejl under ingen omstændigheder må gentages, og står det til os, er det eneste relevante svar på den positive sovjetiske imødekommenhed i de igangværende nedrustningsfora en tilsvarende imødekommenhed fra NATO.

Beklageligvis ser NATO-høgene den sovjetiske imødekommenhed som en særlig ondartet og snedig manøvre, som nu bør afbalanceres med nye våben.

Jeg vil gøre opmærksom på, at SF ikke er ene om at sige stop for de nye kortdistanceatomvåben. Socialistisk Internationales partilederkonference den 9.-10. marts 1989 fastslog helt entydigt:

»Vi har behov for komplementerende nedrustning, ikke kompenserende oprustning.«

I samme udtalelse siger Socialistisk Internationale klart nej til den såkaldte modernisering af kortdistanceatomvåbnene og kræver disse våben inddraget i de igangværende forhandlinger.

Da de socialdemokratiske repræsentanter i Socialistisk Internationale var til dette møde, var de altså så afklarede, at de ikke behøvede nye drøftelser i Det Sikkerhedspolitiske Udvalg, men i mellemtiden er der naturligvis også indgået et forsvarsforlig, og tingene – også her i Folketinget – ser anderledes ud. Det beklager jeg.

Regeringen siger, at Danmark skal gøre sin indflydelse gældende i bl.a. NATO's atomplanlægningsgruppe, men virkeligheden er jo, at man i NATO er meget langt fremme med moderniseringsplanerne, og alle steder, hvor danske embedsmænd har siddet med ved bordet, har jeg haft det indtryk – for nu at citere min byfælle Jacob Haugaard – at man har sagt:

»Jadak, jadak og jadak.«

Ministeren har antydnet en ret kritisk holdning til disse nye våben i sin tale, men det er jo ikke dokumenteret i de NATO-kommunikater, som den danske regering har været med til at underskrive. Hvis den danske regerings holdning er reel, er det uforståeligt for mig, at man

[Jens Thoft]

har kunnet tilslutte sig kommunikeer om behovet for up to date-føring, modernisering, eller hvad man nu har kaldt det.

SF er fuldstændig enig med regeringen, når den taler om behovet for reduktion af atomvåben, men vi skal gøre opmærksom på, at det, det handler om, jo er, at nogle forældede, gamle, upræcise atomvåben med kort rækkevidde skal udskiftes med nye længererækkende, mere præcise atomvåben – ganske vist skal der være færre af dem – det kalder vi ikke nedrustning.

Køreplanen i den proces, som vi allerede er langt inde i, var jo først Montebellobeslutningen fra 1983. I 1985 identificerede man, som det hed, så med henvisning til Montebellobeslutningen fire områder, hvor moderniseringen skulle ske, nemlig på Follow on to Lance, på spørgsmålet om modernisering af atomartilleri, indførelse af et nyt taktisk luft til jord-missil, det, der hedder TASM, og endelig modernisering af luftstridskræfterne, så de bliver »dual capable«.

John Galwin, NATO's øverstkommanderende, har i slutningen af januar 1989 ifølge Jane's Defence Weekly fremlagt en rapport, og sagen behandles nu i High Level Group, som kommer med indstilling til NPG-mødet i Bruxelles i april, som så skal indstille sagen til NATO-topmødet senere på året.

Det er køreplanen, men vi er altså meget, meget langt fremme i denne proces, og det er for SF helt afgørende at forhindre denne fornyelse. Vi skal gøre opmærksom på, at planerne går ud på at udskifte 88 gamle Lanceraketsystemer med genladningsmuligheder med 750 Multiple-launch-rocket-system, altså de såkaldte MLRS-systemer med genladningsmuligheder. Det fremgår af Department of Defence, The Annual Report for Fiscal Year 1990, p. 194.

En sådan beslutning har meget vidtrækkende implikationer for den militære balance i Europa, ligesom det vil vanskeliggøre fremtidige våbenkontrollforanstaltninger.

Der findes i dag mange konventionelle MLRS-affyringsramper. Disse skal nu udstyres, så de også kan affyre atomvåben med en rækkevidde på indtil 500 km.

Ifølge det britiske forsvarsministerium agter NATO at stige på de 750 MLRS-systemer, hvilket ifølge dette ministeriums vurdering vil otte-doble det nuværende antal Lanceaffyringsramper. Men der er altså tale om indførelse af væ-

sentlige, nye systemer, og man er overordentlig langt fremme i beslutningsprocessen.

Jeg sagde, at disse skridt vil få katastrofale følger for nedrustningsforhandlingerne, idet »dual capable«-systemer ikke er umiddelbart identificerbare på satellitfotos. De viser ikke, om ladningen er atomar eller konventionel, og det skaber problemer både i forhandlingerne om konventionel nedrustning og i de forhandlinger om kortdistance- og slagmarksvåben, som burde komme.

Jamen, siger udenrigsministeren, russerne har så meget mere på det her område. Hvis det er sandt, er det uforståeligt, at man ikke vil bytte 88 systemer mod 16 gange flere. I øvrigt er det en sandhed, som er omtvistet. Hvis Udenrigsministeriet benytter data fra Det Internationale Institut for Strategiske Studier og sammenkæder dem med de data, man kan finde i US Congressional Research Service, viser det sig, at efter en sådan modernisering, som er under optræning, under planlægning, dér vil styrkeforholdet på centralfronten være 2 til 1 i vestlig favør.

NATO er altså i fuld gang med at træffe en snigende beslutning som den, vi så i 1979. Vi appellerer til Socialdemokratiet og De Radikale i regeringen – undskyld, Socialdemokratiet er jo ikke i regering, selv om de indgår forsvarsforlig – men vi appellerer om, at Danmark sætter så mange bremseklodser i NATO's fornyelsesplaner som overhovedet muligt. Vi er mildt sagt utrygge over, at vi i hvert eneste NATO-kommuniké i de sidste år har kunnet læse, at man er enedes om at understrege vigtigheden af, at raketterne føres up to date, at man har identificeret, hvilke nye områder det skal være.

Det er vores lønlige håb, at denne debat vil medvirke til, at den danske regering i lighed med den norske og den belgiske regering siger nej så højt, at det kan forstås af de implicerede – gerne så højt, så det også kan høres i Danmark.

Bjørn Elmquist (V):

Det var måske meget godt lige at citere og erindre om, hvad det er, SF's forespørgsel handler om. Man spørger, hvordan regeringen i NATO's atomplanlægningsgruppe og andre NATO-organer agter at arbejde for atomnedrustning og for at forhindre ny atomoprustning.

[Bjørn Elmquist]

Jeg synes, det er interessant, at man her på denne måde peger på et par af de organer inden for NATO, som vi ved andre lejligheder har drøftet om Danmark overhovedet skulle deltage i. Det understreger vel egentlig også, at det nu er gået op for SF, at det er en god idé, at Danmark er med i atomplanlægningsgruppen, for her kan vi så få indflydelse på, hvad der skal ske.

Regeringen har givet sit svar, og det er vi i Venstre godt tilfredse med. Regeringen har til stadighed arbejdet for omfattende reduktioner i atomvåbenarsenalerne hos supermagterne, og det skal vi blive ved med. Det må også fastslås, at vi ikke er tilfredse med, hvor langt man er nået. Regeringen siger helt klart, at NATO's afhængighed af atomvåben bør mindskes, og at det bør være muligt at foretage yderligere reduktioner. Det er ganske klare meldinger, som vi til fulde støtter.

Vi hæfter os også ved, at der er sket en reduktion i antallet af atomvåben i Europa, og vi hæfter os ved, at det ligger helt klart, at der ikke er truffet nogen afgørelse med hensyn til den fremtidige sammensætning.

Jeg synes ikke, man kan forlange klarere tilkendegivelser og klarere forsikringer end dem, udenrigsministeren har fremsat her i dag. Det er blevet sagt:

»Det er regeringens holdning, at det endnu ikke har nogen hast med konkret stillingtagen til de forskellige tiltag, der er under overvejelse. For regeringen er det nemlig af afgørende betydning, at eventuelle beslutninger skal kunne indpasses i hele den aktuelle nedrustningsproces mellem Øst og Vest, og . . . at de vil kunne føre til væsentlige reduktioner af atomvåbnene i Europa.«

Det var, hvad udenrigsministeren sagde fra talerstolen her, og efter den klare tilkendegivelse har jeg svært ved at forstå, at man kan blive ved med at sætte spørgsmålstegn ved viljen til at drøfte sagen i Folketinget.

Det dagsordensforslag, der er fremsat, har jo været genstand for mange korte bemærkninger, hvor man også har spurgt, hvorfor der ikke står nævnt embedsmænd i dagsordenen. Jeg synes, at når der står, at der ikke vil blive taget dansk stilling til spørgsmålet om modernisering af NATO's kortsiddende atomvåben, før der har været lejlighed til at drøfte det med Folketinget, så ligger det klart, at der er da ingen em-

bedsmænd, der efter den udmelding kan gå ud og binde Danmark! Det ville da føre til tjenestemandssag, og det ville føre til ganske alvorlige konsekvenser for den minister, hvis embedsmænd havde gjort det.

Jeg tror ærlig talt, at en stor del af debatten i formiddags måske har haft et andet formål end det, det på papiret eller i hvert fald på overfladen handlede om. Jeg forstår da godt, at det er ærgerligt for SF, hvis man må sige farvel til et samarbejde, man har haft igennem adskillige år med Socialdemokratiet og De Radikale, hvor man kunne gå ud og vedtage ting og sager.

Jeg skal ikke gøre mig til dommer over, hvis veje der har skiltet fra hvis, eller hvem det er, der har lagt kursen om, men jeg synes ærlig talt, at der er givet så klare tilkendegivelser i det, der er kommet frem her i dag, at enten hører man ikke ordentlig efter, eller også må det skyldes dårlig vilje, hvis man bliver ved med at nære tvivl.

Der har også været klare udtalelser i den retning, før vi fik debatten her i salen. Jeg har lagt mærke til, at det har været mere end antydning, at den konstruktion, som vi nåede frem til ved debatten i november om at lade drøftelserne og udredningsarbejdet foregå i Det Sikkerhedspolitiske Udvalg her i Folketinget, hang sammen med, at man ikke havde lyst til at drøfte disse sager i fuld offentlighed. Det har da ikke betydet, at der ikke er kommet tilkendegivelser frem om bl.a. moderniseringsspørgsmålet. Fra regeringens side er det helt klart tilkendegivet – det skete i forbindelse med den nye amerikanske udenrigsminister Bakers besøg her i København – hvordan Danmark forholder sig, hvordan den danske regering forholder sig, hvordan den danske udenrigsminister forholder sig til spørgsmålet om modernisering i NATO.

Allerede det burde have bortvejret tvivlen, og den tvivl, som så alligevel bestod, i hvert fald hos SF, måtte helt forsvinde efter det, der er foregået i dag. Jeg synes, at forløbet af debatten bortset fra de korte bemærkninger jo også viser, at dette spørgsmål er nok så detaljeret. Hvad er en modernisering? Hvilken forøgelse af rækkevidden, hvilken forøgelse af præcisionen går ud over det, man kan kalde en almindelig vedligeholdelse af våbnene, og over i det, der hedder modernisering? Der er givetvis nogle afgrænsningsspørgsmål dér, der skal klarlægges, men det egner sig ikke til en debat i folketingsalen.

[Bjørn Elmquist]

Jeg har lagt mærke til, at hver gang nogle begynder at komme ind på detaljerne og betegnelserne for de forskellige våben, mindskes koncentrationen i presselogen og selv hos de få, der sidder her i salen. Jeg har også lagt mærke til, at så kan man lige nå ud og tage en telefon. Disse detaljer egner sig ikke til at skabe en sådan interesse, at vi kan forvente en kvalificeret offentlig interesse for det. Vi må derfor gennemgå disse ting ved hjælp af vores eksperter, og derefter må vi tage politisk stilling til det. Det, som så interesserer, er den politiske tilkendegivelse bagefter. Det er bestemt ikke den forudgående detaljerede gennemgang af disse indviklede problemer.

Jeg håber, at jeg har fået tilkendegivet tilstrækkelig klart, hvad Venstres holdning er til disse ting. Vi kan ikke sige klart ja eller nej til en eventuel modernisering af NATO's atomvåben. Det må afhænge af det videre forløb for så vidt angår de konventionelle våben, det må afhænge også af de omstændigheder, vi drøftede ganske indgående her i går i folketingssalen, om udviklingen i menneskerettigheder i Europa, i Øst og Vest, og det hele samler sig så sammen til, om vi får etableret den tillid, der er nødvendig mellem Øst og Vest, både i Europa og i global sammenhæng, for at vi kan komme videre, og for at vi kan undgå den modernisering, som ellers vil være en naturlig følge.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg har et spørgsmål til hr. Bjørn Elmquist. Han fremhævede fra udenrigsministerens svar-tale følgende sætning:

»Det er regeringens holdning, at det endnu ikke har nogen hast med konkret stillingtagen til de forskellige tiltag, der er under overvejelse.«

Hr. Bjørn Elmquist mente, at det var en meget klar melding.

Nu kan vi altså konstatere, at i Norge og Belgien er regeringerne kommet frem til det resultat, at det har så meget hast, at man har afgivet den klare melding. Men det, der interesserer mig mest, er egentlig, hvad det her indebærer, for i USA mener man helt bestemt, at det har hast. Det fik jeg klart og tydeligt at vide, da jeg sammen med hr. Per Stig Møller var på besøg i Washington i november sidste år efter det amerikanske valg, hvor vi talte med repræsentanter

for Senatets forsvarsudvalg, højtstående embedsmænd i Senatets forsvarsudvalg; derovre oplever man det som, at det har hast. Sagen skal afgøres i første halvår 1989, det var, hvad jeg fik at vide. Man behøver ikke at rejse ud for at få det at vide, for det har stået i masser af udenlandske aviser, og jeg ser endda, at hr. Bjørn Elmquist nikker.

Ligger der derfor i det, udenrigsministeren har sagt her, at Danmark, hvis man vil tage en jabelutning på NPG-mødet eller på det NATO-topmøde, som skal holdes her senere på foråret eller i forsommeren, at Danmark vil sige: Nej, der skal ikke tages nogen beslutning på nuværende tidspunkt. Er det det, der ligger i det, er det jo interessant. Det er også en stillingtagen, som ikke er helt uvæsentlig, hvis det er Danmarks holdning, hvis USA og England – det er de to især, der presser på – siger under NPG-mødet eller topmødet, at nu vil vi have en beslutning, og Danmark siger nej, vi vil modsætte os, at der tages nogen beslutning på nuværende tidspunkt, vi vil se tiden betydelig mere an. Det ville være interessant, om det var sådan, udenrigsministerens udtalelse skulle forstås.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Jeg synes, de sætninger, jeg citerede her, sammenholdt med dagsordensforslaget, som er stillet også af regeringspartierne, gør det klart, at man ikke kan finde belæg for påstande om, at dette er noget, der skal luskes igennem, uden at Folketinget har haft indflydelse på det og har haft lejlighed til at drøfte det. Der står der: »før der har været lejlighed til at drøfte det med Folketinget«.

At der er en forskellig opfattelse mellem en række af NATO-landene indbyrdes om, hvor meget det haster med dette spørgsmål, mener jeg ikke er nogen opsigtsvækkende nyhed. Jeg mener, at det kom klart frem i forbindelse med den nye amerikanske udenrigsminister Bakers besøg i København, hvor det fra udenrigsministerens side også udadtil i pressen blev tilkendegivet, at man havde sagt til USA, at det ingen hast har i denne sag. Tænk i øvrigt på den debat, der foregår i Forbundsrepublikken Tyskland. Jeg mener, at det er rigtigt at hæfte sig ved dette. Jeg deler ikke hr. Gert Petersens opfattelse af, at dette skulle være en opsigtsvækkende

[Bjørn Elmquist]

nyhed, for det har været fremme for over 14 dage siden.

Knud Lind (FP):

I dag har Danmark sin ca. 23. raketdebat vedrørende forsvarspolitikken og Danmarks medlemskab af NATO. Det værste ved disse atomraketdebatter er, at man aldrig rigtig ved, hvor de lander henne. Man kan kun sige på forhånd, at disse debatter er meget energikrævende. Efter valget i maj 1988 talte alle partier om, at nu var fodnoternes tid forbi og NATO-raketdebatterne ville være en saga blot. Det er helt fantastisk at tænke sig, at majvalget i 1988 blev udskrevet på et forsvars- og sikkerhedspolitisk spørgsmål, som var fremprovokeret af de uendelig mange atomraketdebatter, som SF og Socialdemokratiet havde bragt op i folketings salen, og som her fik støtte af Det Radikale Venstre.

Efter majvalget i 1988 skal man så opleve, at KVR-regeringen indgår en flerårig aftale om forsvaret netop med Socialdemokratiet, som var hovedårsag til, at valget blev udskrevet i maj 1988. Den 6. marts indgik man således et forsvarsforlig, som nok bedre er kendt under navnet skrothandlerforliget, bl.a. fordi man ifølge pressen ville indkøbe 110 stk. brugte leopardkampvogne i Vesttyskland, som er ca. 10-15 år gamle, for den nette sum af 3 mia. kr. Disse gamle, udrangerede og trætte leoparder skulle tilmed have en gevaldig upshining, idet de selvfølgelig ikke er i stand til at kæmpe i lygtætningstiden, ligesom man gerne vil finde ud af, om de nu ikke også kunne komme til at træffe i første skud. Mobiliteten af disse trætte leopardtanks er heller ikke alt for god. Derfor skal der nu også laves en forbedring inden for dette område, og frit oversat vil det sige, at nu skal de sættes i stand til at køre.

Den borgerlige presse har været yderst nådig over for regeringen. Ifølge pressen skulle der også ske lidt levetidsforlængelse af nogle ubåde, når disse var kommet i sølvbryllupsalderen. Ordet levetidsforlængelse skal formentlig oversættes med lidt plasticpadding hist og pist for at stoppe de værste utætheder.

I udenrigsministerens redegørelse anfører udenrigsministeren bl.a., at inden for de konventionelle våben har Warszawa-pagten en overvægt, og ministeren siger om forsvaret inden for NATO, som Danmark også hører med

til endnu, at man ønsker at sikre en bedre balance på det konventionelle område.

Mener udenrigsministeren og forsvarsministeren i fuld alvor, at den såkaldte levetidsforlængelse af ubåde i sølvbryllupsalderen og indkøb af 110 udrangerede vesttyske kampvogne er identisk med at sikre en bedre balance på det konventionelle område, som ministeren så smukt skriver i sin redegørelse? Er det at sikre en bedre balance for det danske forsvar og opfylde vores forpligtelser i NATO, at værnepligtstiden sættes ned for hærens kamptropper? Sikrer man en bedre balance på det konventionelle våbenområde ved at reducere antallet af stampersonel med ca. 600 personer? Ja, jeg spørger blot, for ministeren har skrevet det i sin redegørelse.

Efter at den forsvarsvenlige, konservativt ledede regering således har indgået dette markandiserforlig med Socialdemokratiet til skade for dansk forsvar, ser vi nu her kun 17 dage efter forliget, at Socialdemokratiet er tilbage i sin gamle rolle sammen med SF og måske med skjult støtte fra Det Radikale Venstre. Debatterne fortsætter.

Den nye dagsorden skal ses i lyset af for det første, at Socialdemokratiet virker utroværdigt i forsvarspolitiske spørgsmål, for det andet at regeringen har en forsvarspolitisk mistelten i form af Det Radikale Venstre.

For et stykke tid siden så jeg en lille spinkel pige, der kom gående med to meget store sanktbernhardshunde i snor. Hundene var faktisk større end den lille pige. Til trods for hundenes store statur lystrede de den lille piges mindste vink. Når hun sagde: »sit«, så satte de sig ned med det samme, og når hun sagde: »dæk«, så lagde de sig ned, og hun kunne få dem til at gå på kommando. Selv om sanktbernhardshunde er kendt for at være fredelige hunde, er det egentlig mod deres natur at lade sig hundse rundt med af en lille skabning, som de kunne spise i én mundfuld.

Af en eller anden mærkelig, uforklarlig årsag kom jeg til at tænke på Det Radikale Venstre og så de to store regeringspartier i KVR-regeringen, da jeg så denne lille pige. Uden at sammenligne må man vel konstatere, at Det Konservative Folkeparti i hvert fald udadtil og ligeledes Venstre tilkendegiver at være meget forsvarsvenlige. Det er vel nok også imod de to partiers natur at lade sig hundse rundt med. Ik-

[Knud Lind]

ke desto mindre er det tilfældet i dagens forsvarspolitik. Man kan nemlig ikke undgå at få den tanke, når man ser regeringens dagsordensforslag, hvor man ikke engang længere tør tage ministerens redegørelse til efterretning. Det er ellers en af de ting, som man normalt falder tilbage på, hvis man ikke har andet. Men den er forsvundet, fordi man ikke har kunnet blive enig om en dagsorden, som tilkendegav en forsvarspolitisk holdning fra regeringens side til gavn for Danmark, og hvor man kunne have fået Fremskridtspartiet med, på trods af at Warszawapagten har gennemført en omfattende modernisering af sine korrækkende atomvåben, og at Warszawapagten i dag antages at have ca. 16 gange så mange korrækkende atommissiler som NATO.

På trods af at Danmark stadig er fuldgældigt medlem af NATO, tør KVR-regeringen ikke tilkendegive, at den finder en modernisering af NATO's korrækkende atomvåben nødvendig for som mindstemål at opretholde den nuværende og i øvrigt skæve fordeling af atomvåbenforsvaret.

Hvis regeringen fortsætter denne forsvarspolitiske linje eller mangel på samme, vil der ikke gå mange år, før regeringen må overveje, om den ikke er bedre tjent med at indføre den automatiske telefonsvarer. Den konservative forsvarsvilje ligner mere og mere de tilstande, der herskede omkring den 9. april 1940.

Fremskridtspartiet skal derfor til slut fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet Folketinget konstaterer, at Danmarks fortsatte eksistens som en selvstændig demokratisk nation bedst sikres ved et troværdigt medlemskab af NATO, går Tinget over til næste sag på dagsordenen.«
(Dagsordensforslag nr. D 29).

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Jørgen Estrup (RV):

Det er ikke så længe siden, Folketinget havde den sidste debat om korrækkende a-våben. Jeg vil derfor godt indledningsvis starte med at

henvise til, hvad jeg sagde under den ganske lange debat den 18. februar sidste år.

Spørgsmålet er vigtigt, og debatten foregår internationalt i øjeblikket, men jeg har svært ved at se, hvad der er sket af afgørende nyt på området siden Folketingets sidste debat. Specielt fremgår det, at NATO i moderniserings-spørgsmålet endnu ikke er fremme ved en egentlig beslutning.

Det Radikale Venstre lægger vægt på at støtte alle bestræbelser for at mindske såvel taktiske som strategiske a-våbens antal og betydning, således som også regeringen gav udtryk for det ved sin tiltrædelse i juni. Derfor er vi imod enhver modernisering af de korrækkende a-våben, som kan indebære, at disse våben får ny vægt og betydning i NATO's forsvar.

Det Radikale Venstre ser ingen begrundelse for en sådan modernisering, men vi ser behovet for en enig dansk holdning. Det er denne enighed, som er forudsætningen for, at Danmark har mulighed for at påvirke den beslutningsproces, som foregår i de internationale organer, herunder NATO. Derfor er enigheden af afgørende betydning.

Det var ud fra den tankegang, at Folketinget den 17. november besluttede at opfordre det særlige sikkerhedspolitiske udvalg til at forstærke sit arbejde.

NATO-overvejelserne om modernisering af de korrækkende a-våben er en oplagt opgave for udvalget, og derfor er der da også allerede taget skridt til at fremskaffe det nødvendige arbejdsgrundlag i udvalget. Det udvalgsarbejde vil – ud over at forberede beslutningsgrundlaget for Folketinget – også give en baggrund for den folkelige debat om spørgsmålet, som er helt nødvendig.

Afslutningsvis synes jeg, der er grund til at udtrykke tilfredshed med udenrigsministerens svar i dag, herunder specielt, at spørgsmålet om modernisering af de korrækkende a-våben må ses i lyset af de omfattende nedrustningspolitiske initiativer, som tages i øjeblikket, og at tiden derfor ikke er til en beslutning om modernisering.

Som udenrigsministeren understregede, er de danske deltagere i NATO-arbejdet blevet instrueret om ikke at medvirke til nogen form for beslutning eller delbeslutning, og Folketinget vil få lejlighed til at behandle spørgsmålet før dansk stillingtagen.

[Jørgen Estrup]

Derfor må arbejdet nu fuldføres i det særlige sikkerhedspolitiske udvalg, og vi kan fra radikal side helt støtte den foreslåede dagsorden.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Hr. Jørgen Estrup sagde, så vidt jeg kunne høre, at Det Radikale Venstre er imod modernisering af de korttrækkende atomraketter. Jeg håber, det er rigtigt forstået. Det er i hvert fald, hvad Det Radikale Venstre har sagt i årevis, og jeg opfattede det, hr. Jørgen Estrup sagde, som en gentagelse og en bekræftelse af, at det er radikal politik.

Jeg vil godt spørge hr. Jørgen Estrup, hvad hr. Jørgen Estrup har imod Socialistisk Folkepartis dagsorden. Den er i alt væsentligt en – hvad skal vi sige – kortfattet gentagelse af, hvad Socialdemokratiet, SF, De Radikale og VS vedtog her i Folketinget i november 1985. Den siger, at regeringen skal modsætte sig den såkaldte modernisering af NATO's korttrækkende atomvåben – jeg forstod, at hr. Jørgen Estrup også er modstander af denne modernisering – og i stedet arbejde for en forhandlingsløsning, der fjerner samtlige korttrækkende landbaserede atomvåben fra både Vest- og Østeuropa.

Hvad er det i denne dagsorden, som bevirker, at hr. Jørgen Estrup ikke kan stemme for den? Eller er hr. Jørgen Estrup meningsmæssigt enig i SF's dagsorden, men af det, man kalder politiske – dvs. usaglige – grunde, nødt til at stemme for en anden dagsorden? Det vil jeg godt have svar på.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Jeg ved ikke, om vi plejer at give hinandens dagsordener karakter. Jeg synes, at dagsordener hører til på et tidspunkt, hvor der er brug for dem. Der er ikke brug for SF's dagsorden i øjeblikket. Der er brug for det arbejde i Det Sikkerhedspolitiske Udvalg, som vi besluttede den 17. november. Derfor har et stort flertal i Folketinget fremsat den dagsorden, som vi også fra radikal side støtter.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Det er altså mærkeligt, at man kan stille

spørgsmål og stille spørgsmål og man så får svar efter recepten: Goddag, mand – økseskaft!

Det er helt i orden, at hr. Jørgen Estrup synes, at SF's dagsorden er overflødig, at der ikke er brug for den, men selv noget, der er overflødig, har man vel en mening om, og det, jeg spurgte hr. Jørgen Estrup om, var, om han meningsmæssigt var enig med SF's dagsorden eller om han ikke var.

Når jeg har hørt, hvad der er blevet sagt i debatten, har jeg hørt Socialdemokratiet sige, at de er imod moderniseringen. Det svarer også til Socialistisk Internationales partiledermødes vedtagelse. SF er imod moderniseringen, og jeg har også hørt Det Radikale Venstre vende sig imod modernisering. Altså må jeg konstatere, at der er et flertal i Folketinget imod den modernisering. Dette flertal må åbenbart bare ikke konstateres af bestemte politiske årsager.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Jeg er sådan set meget villig til at læse op for hr. Gert Petersen én gang til, hvad jeg sagde, men jeg tror ikke, det er nødvendigt, for jeg tror udmærket, hr. Gert Petersen hørte, hvad jeg sagde.

Det, som jeg derimod synes er ganske overraskende i denne sag, er SF's ganske manglende forståelse for, hvornår ting politisk har betydning, og hvornår de ikke har det. På det punkt er SF ved at komme til at minde om et parti, som vi mistede ved sidste folketingsvalg, men som vi egentlig ikke savner.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg regner med, at hr. Jørgen Estrup kan høre endda uden hjælpemidler. Jeg skal bruge hjælpemidler for at høre, og hr. Jørgen Estrup er fri for det, men ikke desto mindre nægter hr. Jørgen Estrup at svare på mit spørgsmål. Det er den eneste konklusion, jeg kan komme til. Jeg kan ikke få at vide, hvad Det Radikale Venstre mener om den dagsorden, som SF har stillet, ud over at den er overflødig. Den svarer til meget af det, som hr. Jørgen Estrup sagde i sit indlæg. Det kan jeg bare ikke få bekræftet fra hr. Jørgen Estrup. Det må skyldes nogle loyaliteter til anden side, som ikke har et hak med dansk sikkerhedspolitik at gøre.

[Gert Petersen]

Jeg synes, det er nok så vigtigt at få konstateret, når vi læser referatet fra denne debat, at partier, der repræsenterer et flertal, faktisk har udtalt sig mod moderniseringen. Det er nemlig tilfældet. Jeg kan bare ikke få dem til at stemme efter deres overbevisning.

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Jeg er sikker på, at hr. Jørgen Estrup fuldstændig lige så vel som jeg erindrer de ganske mange gange, han selv og Det Radikale Venstre indtil for 1 år siden stemte imod planerne for en modernisering af NATO's korrtrækkende atomvåben. Nu vil jeg gerne spørge hr. Jørgen Estrup, hvad det er i den internationale sikkerhedspolitiske situation, der siden dengang har ændret sig så afgørende, at Det Radikale Venstre er ude af stand til at mene, at man kan tage stilling til spørgsmålet i Folketinget igen.

Er sagen ikke den, at dette ikke har noget som helst med sikkerhedspolitik at gøre, men udelukkende er et udtryk for, at Det Radikale Venstre er blevet medlem af en regering sammen med De Konservative og Venstre og derfor spiller rollen som den pantsatte bondedreng? Man har måttet skyde sine sikkerhedspolitiske holdninger til side, og det, vi har at gøre med her, er ren indenrigspolitik, for hvilken man så sætter sikkerhedspolitiske og saglige hensyn fuldstændig til side, fordi det er politisk opportunt.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Hr. Jørgen Estrup – og det må blive for den sidste korte bemærkning i denne omgang.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Det er lige før, jeg vil sige, at det takker jeg formanden for.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Det var ikke meningen!

Jørgen Estrup (RV):

Jeg skal blot føje til som svar til hr. Pelle Voigt, at der er ikke noget i den internationale situation, som har ændret Det Radikale Venstres holdning – tværtimod, vil jeg sige. Det går lige præcis i den retning, vi ønsker.

Det eneste, der blot er grund til at understrege, er, at det er altså Det Radikale Venstre, der finder ud af, hvornår det er fornuftigt at stemme for dagsordener i denne folketingsal, og ikke SF.

Addi Andersen (CD):

Da vores ordfører i denne sag ikke kan være til stede, skal jeg på Centrum-Demokraternes vegne komme med følgende bemærkninger:

Den 26. januar d.å. bebudede hr. Gert Petersen, at der ville komme en byge af forespørgsler om sikkerhedspolitikken, og dette er formentlig så én i rækken.

Jeg skal ikke her genoplive debatten om Folketingets forretningsorden, men sige, at det er de enkelte partier, der afgør, hvor megen vægt man vil lægge på hver enkelt debat.

Vi giver slet ikke udtryk for, at dette tema er ligegyldigt – tværtimod, men vil gerne understrege, at vi har haft tilsvarende debatter her i salen mange gange i de senere år. I CD tror vi ikke på, at de resultater, der internationalt er opnået på atomvåbenedrustningsområdet, skyldes SF's forespørgsler her i salen.

Jeg synes, udenrigsministeren har givet et godt svar og giver udtryk for en holdning, som vi i CD er enige i. Vi er alle interesseret i afskaffelse eller i hvert fald reduktion af atomvåben – ingen tvivl om det. Det kan bare ikke stå alene. Jo mindre afhængige af atomvåben vi bliver på begge sider, jo større bliver afhængigheden af konventionelle våben.

Derfor er det nødvendigt, at vi erkender, hvor stor Østblokkens overvægt er på dette område. Det kan ikke bortforklares, selv om der er en udvikling i gang i retning af reduktion i Østeuropa.

Vi må så håbe, at disse reduktioner ikke kun drejer sig om fjernelse af våbensystemer eller -enheder, der alligevel skulle udskiftes.

På CD's vegne skal jeg afslutningsvis sige, at en del af de spørgsmål, der er rejst her i dag, med fordel og måske med bedre resultat kan drøftes i Folketingets sikkerhedsudvalg.

Vi kan selvfølgelig støtte den dagsorden, vi selv har været med til at fremsætte.

Glønborg (KRF):

Jeg vil ikke kritisere SF for at have rejst denne forespørgselsdebat. Menneskene bruger stadig alt for mange ressourcer på at udvikle og

[Glønborg]

opretholde kæmpemæssige militærapparater. Lige så længe dette er de barske realiteter, er det rimeligt, at vi diskuterer Danmarks indsats for at bringe dette spild af ressourcer til ophør.

Når vi diskuterer, skal det også stå tindrende klart for os, at hvis vi ikke bare vil pudse glories, men vil gøre noget, der får praktisk betydning, skal vi handle i de internationale organisationer, hvor vi har indflydelse, først og fremmest i NATO.

Når udenrigsministeren erklærer, at regeringen lægger stor vægt på at arbejde for omfattende reduktioner i verdens atomvåbenarsenaler, skal det fra Kristeligt Folkeparti lyde klingende klart: Held og lykke med arbejdet. Vi står bag jer.

Jeg har et inderligt ønske om, at de andre oppositionspartier også vil indse, at Danmarks arbejde for reduktion af atomvåbenarsenalerne vil få mere styrke, hvis alle partier arbejder sammen.

I et sådant samarbejde er det naturligvis oppositionens opgave at holde øje med regeringens arbejde og give klar besked, hvis vi ikke er tilfredse.

Jeg vil gerne betragte SF's indsats i dag som et seriøst led i dette arbejde. Selv om jeg nogle gange undervejs har fået en fornemmelse af, at SF benytter lejligheden til at sparke ud efter Socialdemokratiet, foretrækker jeg at bevare det positive indtryk. Samtidig håber jeg naturligvis, at SF også vil respektere det arbejde, som Kristeligt Folkeparti, Centrum-Demokraterne og Socialdemokratiet har udført i dag og i tiden op til i dag som et seriøst oppositionsarbejde.

Vi er bare kommet til den konklusion, at vi ikke kan tilslutte os SF's dagsordensforslag.

Der var, som man måske bemærkede, et af oppositionspartierne, som jeg ikke tog med i rækken, hvor jeg ønskede SF's anerkendelse af seriøsitet. Der er dog grænser for, hvad jeg vil forlange af SF.

Som den sidste i ordførerrækken må man ofte opleve, at de konkrete sider af en sag, man havde tænkt sig at trække frem, er blevet grundigt belyst af de foregående ordførere. Sådan er det også i dag, og jeg kan derfor indskrænke mig til at give min konklusion:

Jeg er tilfreds med udenrigsministerens svar på forespørgslen. Derfor står jeg som forslagsstiller til en dagsorden sammen med fem andre partier. Jeg håber, at SF som seriøst interesseret

i problemløsningen en dag vil tage mod til sig og træde lidt nærmere til arbejdspladsen, hvor danske seriøst arbejdende partier kan stå sammen om en fælles indsats for at nå de mål, som jeg tror vi dybest set slet ikke er så uenige om i dette Folketing.

Mogens Elvensø (FP):

Den udvikling, der foregår i de russiske nabostater med den nationale rejsning i Estland, Letland, Litauen, Polen, Tjekkoslaviet, Ungarn og også delvis Rumænien og Bulgarien gør, at de konventionelle sovjetvåben i disse lande kan blive truet bagfra. Derfor skal vi passe meget på, for nu vil russerne kigge mere på deres eget atomforsvar, og her skal Vesten have sine øjne vidt åbne og ikke støtte SF's dagsorden, for modernisering er nødvendig.

I stedet for at stille et særligt spørgsmål vil jeg gerne komme med et lille sidespring.

En bog, »Et klart nej til atomvåben, kryds A, Socialdemokratiet, nye år med trykke kår. Socialdemokratiets atomvåbenpolitik 1945-1988«, er lige udarbejdet på Institut for Statskundskab ved Århus Universitet. Centeret for Freds- og Konfliktforskning har støttet bogen med 250.000 kr. Herudover har Det Sikkerheds- og Nedrustningspolitiske Udvalg dækket visse udgifter ved bogens udgivelse. Bogen har derfor fået en større støtte end de 250.000 kr. Det har ikke været mig muligt at finde frem til alle de statsmidler, der er sat i denne socialdemokratiske reklamebog.

Jeg er sikker på, at udenrigsministeren og forsvarsministeren eller folketingsmedlemmerne i Det Konservative Folkeparti eller i Venstre ikke har føling med, hvordan pengene til forskning overhovedet anvendes. Når regeringens politik ifølge dagspressen skal føre til skattnedsættelser, så må regeringspartierne virkelig følge med i, hvad der foregår af forskning i Danmark.

Den ensidighed, der har været i forskningen, ser vi i Fremskridtspartiet gerne bliver stoppet. Udenrigsministeren og forsvarsministeren må her i dag meddele Tinget, hvor store beløb der samlet er bevilget til denne bog. Jeg tror, det nærmer sig $1/2$ mio. kr.

Knud Lind (FP):

Som jeg tidligere har sagt, ligner den konservative forsvarsvilje mere og mere de tilstande

[Knud Lind]

og den ånd, der herskede den 9. april 1940. Det må være klart for enhver, at Fremskridtspartiet ikke ønsker en genindførelse af fodnotepolitikken i udenrigspolitiske og forsvarspolitiske spørgsmål, eller at Danmark rent forsvarspolitisk bliver lagt øde.

»Dansk forsvar skal være et troværdigt led i det samlede NATO-forsvar. NATO er fundamentet for dansk sikkerheds- og forsvarspolitik. Det fremtidige sikkerhedspolitiske samarbejde mellem de europæiske lande skal derfor udvikles inden for NATO's fælles atomstrategi, og denne fælles atomstrategi udgør et væsentligt element i samarbejdet. Dansk forsvar skal til fulde leve op til vore forpligtelser som medlem af NATO. Det betyder tryghed for os selv i en usikker verden.«

Ja, sådan skriver Det Konservative Folkeparti faktisk i sit forsvarsprogram.

Mener den konservative ordfører, at det forsvarsforlig, man har indgået med Socialdemokratiet, og den strudsepolitik, regeringens holdning er udtryk for, er i overensstemmelse med dette og den forsvarspolitiske holdning, man udadtil tilkendegiver over for Danmarks befolkning?

Det mener vi ikke i Fremskridtspartiet. Vi ønsker et stærkt dansk forsvar. Vi ønsker, at Danmark er fuldgældigt medlem af NATO, og vi ønsker selvfølgelig, at NATO skal modernisere de korrtrækkende atomvåben i erkendelse af, at Warszawapagten har moderniseret sine korrtrækkende atomvåben, og at den i øvrigt har ca. 16 gange så mange korrtrækkende atommissiler som NATO.

Hvis den borgerlige regering ikke kan gå med på dette mål, så vil jeg som mindstemål bede Det Konservative Folkeparti om at ændre deres hovedslogan, der hedder: En fremtid i frihed, til: En fremtid under Sovjetunionen.

Jeg skal til slut gøre de konservative medlemmer af Folketinget opmærksom på, at Fremskridtspartiets dagsordensforslag er identisk med den forsvarspolitiske holdning, Venstre og De Konservative officielt havde indtil den 6. marts 1989, hvor man solgte dansk forsvar til fordel for en alliance med Socialdemokratiet. Resultatet blev derefter det mærkelige markandiserforlig, det blev til.

Fremskridtspartiet havde gerne set en forsvarsmæssig opstramning af regeringens og Socialdemokratiets dagsordensforslag. Men vi

står foran at skulle vælge imellem to onder, nemlig SF's og regeringens. I det tilfælde, at vores eget dagsordensforslag mod forventning ikke skulle blive vedtaget – jeg siger »mod forventning«, for hvis man stemte rent forsvarsmæssigt i regeringen, ville Fremskridtspartiets dagsordensforslag blive vedtaget – vil vi stemme for regeringens motiverede dagsordensforslag.

Pelle Voigt (SF):

Jeg synes, vi kan konstatere, at dette har været en meget interessant og udbytterig debat. Vi har fået megen ny indsigt i dag. Vi har oplevet og fået dokumenteret, at Det Konservative Folkeparti er fuldstændig uden politik i spørgsmålet om modernisering af NATO's korrtrækkende atomraketter. Vi har også her om et øjeblik, når vi trykker på knapperne, lejlighed til at konstatere den konservative ordførers talent som politisk spåmand, ikke på det lange sigt, men inden for en periode på halvanden times tid.

For ikke længe siden stod hr. Per Stig Møller her på talerstolen og meddelte med vildt rullende øjne, at der var ved at opstå en skrækkelig og unaturlig alliance, som ville vise sig ved afstemningen om et øjeblik, imellem SF og Fremskridtspartiet. Hvor meget hr. Per Stig Møller får ret i det, vil vise sig om et øjeblik, når vi stemmer. Men sådan er livet jo tit, så ondt og så uretfærdigt.

Må jeg sige om vores holdning til det dagsordensforslag, som er fremsat – ikke af regeringen, som hr. Knud Lind sagde heroppefra, men af hr. Hans Hækkerup; jeg forstår godt, at hr. Knud Lind er lidt forvirret, men det er der ikke rigtig noget at gøre ved – at jeg synes, det har været interessant i dag at høre fru Ritt Bjerregaard forsikre, at udenrigsministerens ord er lige så godt som teksten i en dagsorden.

Vi går i SF helt fast – sagt helt uden sarkasme – ud fra, at hr. Hans Hækkerups ord og hr. Jørgen Estrups ord har mindst samme værdi. Vi kan da konstatere med en vis tilfredshed, at der fortsat i dette Folketing er et flertal imod moderniseringen af NATO's korrtrækkende atomraketter, som måske oven i købet omfatter Kristeligt Folkeparti, når alt kommer til alt. Og hvem ved, hvor Det Konservative Folkeparti havner, hvis man nogen sinde når frem til at tage stilling til spørgsmålet?

[Pelle Voigt]

På den baggrund synes vi, det ville være direkte uhøfligt, ja nærmest ondt at stemme imod det dagsordensforslag, hr. Hans Hækkerup har fremsat, så vi vil undlade at stemme.

Per Stig Møller (KF):

Jeg synes, det er glædeligt, at ord her i folketingsalen kan have virkning. Det er glædeligt, at min advarsel til Fremskridtspartiet om, at de risikerede at komme i sikkerhedspolitisk båd med SF, åbenbart har virket, sådan at Fremskridtspartiet nu er flygtet skrigende bort fra SF. Det er da kun dejligt, at ord har virkning i en debat her i salen.

Til gengæld har det ikke haft den store virkning, at jeg har prøvet at forklare SF, at sikkerhedspolitik er en kompliceret affære, og at ikke mindst atomvåbenpolitikken er yderst kompliceret. SF har forelsket sig i ét element i den atompolitik, der eksisterer i verden i dag. Men der er jo altså en lang række andre elementer, og SF må acceptere, at a-våben eksisterer, og at vi i Danmark ikke har nogen. Det gør det til en ret billig omgang for SF's vedkommende.

Man må også acceptere i SF, at de kortsænkende atomvåben kan være af vidt forskellig beskaffenhed: hvor mange sprænghoveder og hvilken rækkevidde? Og så må SF også acceptere, hvad jeg startede min tale i dag med at sige, at der jo er en relation til den våbenmagt, der er over for os, nemlig Sovjetunionen. Vi kan ikke ensidigt se på den vestlige forsvarskapacitet uden at sammenholde den med Sovjetunionens.

Lad os nu sige, at vi fjerner alle artillerigranater. Så vil det give én situation i Europa. Fjerner vi alle slagmarksvåben, giver det en anden. Fjerner vi artilleri plus slagmark, giver det en tredje. Fjerner vi de kortsænkende våben uden at fjerne det, jeg netop har nævnt, giver det en fjerde situation.

Det, der sker, er, at SF ser tingene alt for forenklet, og fordi vi ikke vil se tingene så forenklet som SF, siger man, at vi ikke har nogen politik på det.

Vores politik er netop, at vi skal have færre våben, vi skal have en mindre sammensætning, men således, at sikkerheden bevares og friheden sikres. Den frihed sikres ikke ved, at man som Fremskridtspartiet bare erklærer, at alting skal blive, som det var. I Norge og i Holland er der overvejelser, i Tyskland er der overvejelser.

Det, det drejer sig om for os, er at komme frem til den rigtige kombination af konventionelle styrker og de forskellige atomare våben. Det er faktisk en politik, der er noget mere vidtskuende og sikkerhedsorienteret end SF's.

Det er også derfor, vi har fulgt SF's ønske om at drøfte disse ting i Det Sikkerheds- og Nedrustningspolitiske Udvalg. Hvis tingene var så enkle, at vi kunne afslutte det i dag, hvad i alverden skulle vi så diskutere videre for i udvalget? Det forstår jeg at SF heller ikke finder nogen grund til.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Jeg skal blot sige til den konservative ordfører, at Fremskridtspartiet aldrig har haft og heller ikke får nogen sikkerhedspolitisk alliance med SF.

Vi har med god grund kritiseret regeringen for dens manglende forsvarsvilje. Regeringen er nået så langt efter dette marskandiserforlig med Socialdemokratiet om disse gamle, trætte leopardtanks, som ikke kan skyde efter solnedgang, at man fuldstændig har opgivet ævred. Man tør ikke engang skrive i sin motiverede dagsorden, at man tager udenrigsministerens redegørelse til efterretning.

Så langt ned er Det Konservative Folkeparti nået i sin forsvarspolitiske holdning. Det er det, vi har kritiseret.

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Jeg kan forstå, at hr. Per Stig Møllers politik i det, vi taler om her, er, at tingene skal ses i en større sammenhæng, men at Det Konservative Folkeparti ikke, selv om dette har været diskuteret i en ganske lang årrække, har noget som helst bud på, hvad denne sammenhæng skal være. Det er interessant at se, at der i NATO nu faktisk foreligger konkrete planer om, hvordan den sammenhæng skal se ud, som man skal tage stilling til.

Jeg begynder også at få forståelse for en række af de omrokeringer, vi har set i regeringen. Jeg kan ikke lade være med at tænke på, hvad der ville ske med den danske stemmeafgivning, hvis hr. Per Stig Møller havde været udenrigsminister i denne sag: Man ville have været helt ude af stand til at tage stilling til f.eks. John

[Pelle Voigt]

Galwins moderniseringsoplæg, hvis man ikke har anden holdning end den, at tingene kan ansues på mange forskellige måder og skal ses i sammenhæng. Jeg kunne forestille mig den belæste hr. Per Stig Møller citere Fritz Jürgensen:

»I denne Sag lader sig jo sige en heel Del – baade pro et contra«.

Men det gør sig altså ikke rigtigt i et NATO-kommuniké.

Det er begyndt at dæmre for mig, hvorfor Det Konservative Folkeparti øjensynlig har valgt den linie at overlade de besværlige forsvars- og udenrigsministerposter til partiet Venstre: for at skubbe problemerne fra sig og få en hårdt tiltrængt tænkepause.

Jeg håber, at Det Konservative Folkeparti kommer godt og styrket ud på den anden side af tænkeboksen på et eller andet tidspunkt før afstemningen, og før den danske holdning i NATO til dette spørgsmål skal fastlægges. Men der er ikke meget tid, hr. Per Stig Møller, og den tid, som er gået, har øjensynlig ikke været anvendt videre effektivt.

(Kort bemærkning).

Per Stig Møller (KF):

Noget tyder på, at SF har brug for en meget lang tænkepause uden at få indflydelse på dansk politik, for det, de siger i dag, er overordentlig fortænkt.

Lad mig sige angående citatet af Fritz Jürgensen, at der er jo altså forskel på Frederiksholms Kanal og verdenshavet. SF vil blive ved med at plaske rundt i Frederiksholms Kanal. Vi kan se verdenshavet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 28 af Hans Hækkerup (S), Per Stig Møller (KF), Bjørn Elmquist (V), Jørgen Estrup (RV), Addi Andersen (CD) og Glønborg (KRF) (se foran) vedtoges enstemmigt med 88 stemmer (S, KF, V, FP, RV, CD og KRF); 13 (SF) stemte hverken for eller imod.

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 27 af Pelle Voigt (SF) (se foran).

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 29 af Knud Lind (FP) (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Fra medlem af Folketinget *Erhard Jakobsen* (CD), der har orlov, har jeg modtaget meddelelse om, at han fra og med den 21. marts 1989 atter kan give møde i Tinget. Stedfortræderens, *Addi Andersens*, hverv som midlertidigt medlem af Folketinget ophører herefter fra nævnte dato at regne.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Christianiaudvalget (17/3 89):

Udtræder: Ebba Strange (SF)

Nyt medl.: Leif Hermann (SF)

Retsudvalget (17/3 89):

Udtræder: Kirsten Jacobsen (FP)

Nyt medl.: Aage Brusgaard (FP)

Udtræder: Addi Andersen (CD)

Ny stedf.: Duetoft (CD)

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 28. marts 1989 kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Angående Folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge skal jeg henvise til den omdelte ugeplan.

God påske!

Mødet hævet kl. 13.18